

TARTU RIIGLIK ÜLIKOOL
ÜLDISE AJALOO KATEEDER

**MORELLY KOMMUNISTLIK UTOPIISM
JA SELLE MÕJU XVIII SAJANDI LÕPU
JA XIX SAJANDI ALGUSE, ERITI
BABEUFI SOTSIAALSELE ÕPETUSELE**

DIPLOMITÖÖ

SULANE, EVI

ajaloo-osakonna V k.
statsionaarne üliõpilane

Juhendaja : dots. MADISSON

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

TARTUS 1960.

SISSEJUHATUS

XVIII sajand oli murranguks uue aja ajaloos. Sel peaaegu kogu Euroopas, peale Inglismaa ja Madalmaade, raltitsiid feodaalsed suhted, miid need vanad feodaalsed tootmis- suhted raltituid ikka enam vastu- olu uute tootline jõududega. Eriti tuli see vastuolu ilmsiks marineate kasutuselevõtmisega, mis kõigepealt tek- nizid Inglismaal, aga realt levi- sid ka Euroopa kontinentile. Siid maas, kus vastuolu uute tootline jõudude ja vanade tootmisuhete vahel oli nii äärmiselt terav, et suue revolutsioon oli vältimatu, oli Prantsusmaa.

Muud tootliind jõud raltituid, miida rohkem edasi, seda enam

teravasse vastuolude valitsvate feodaalsete suhetega. Need vastuolud väljenduvad kõiges.

Naatamata sellele, et Prantsusmaa oli XVIII sajandil majanduse arengu poolest üks Euroopa esimehlikumaid mait, jäädes maha ainult Inglismaale, jäi ta siiski agrarriks. 26 miljoni linest elanikkonnast elas üle 90% maal.¹ Põllumajandus, mis endirelt moodustas Prantsusmaa majanduse põhitulust, oli äärmiselt maha jäänud.

Põllutöövõimistad ja tootmisviisid olid väga primitiivsed. Viljasaak oli tunduvalt madalam kui Inglismaal. See mahajäämus revolutsioonilise Prantsusmaa põllumajanduses oli tingitud feodaalsetest suhetest. Prantsusmaal oli enne kodanliku revolutsiooni kapitalistlike suhete aremise viilas üpris nõrk. Tõsi küll, reas Prantsusmaa kohtades, eriti riideproviintides, tegid mõned mõisnikud katsed rajada kapitalistlike majandused, kuid neid nähtusi tuleb lugeda siiski erandjuhtumeks.

¹ A. S. Манфред. Введение к французской истории, Москва, 1956, л. 5

Üldiselt säilidas kogu põllumajandus
XVIII sajandi lõpuni ikkagi veel va-
nad keskaegsed feodaalsed suhted
nende kõige jämedamas ja metsiun-
mas vormis.

XVIII sajandi lõpu Prantsusmaa töös-
tus, olgugi et jäi tunduvalt maha
Inglismaast, saavutas küllaltki tähe-
lepanuväärse arengu. Teistest suuremi-
ni kasvas noor puuvillane riide
tööstus, terenerid ka riidnangeste ja
metallurgia tööstus. Tööstuse arengu-
ga kaasnes ka linnade kasv, nii
arvus kui ka suurenes. Kõik töös-
tuse arengut taolises feodaal- abso-
lutistliku võrd, ristunud viirus ja elaniku-
konna vähenemine vähenes. Teisel riie-
mäel sajul aastal enne revolutsioo-
ni kasvas riimi tunduvalt sise- ja
väliskaubandus. 1715.- 1792. a. suure-
nes väliskaubandus 4 korda.² Prant-
susmaal olid kaubandusliinud si-
demed kõigi Euroopa maadega,
Ameerikaga ja Indiaga. Välis-
kaubanduses omas tähtsa koha kolon-
iaalkaubandus.

² Man freg, lk. 12.

Tööstuse ja kaubanduse aremine, kapitalistlike suhete unjusemise põllu- majanduses ja tööstuses andsid sel- lest tunnistust, et feodalism oli oma aja ära elanud.

Uues kapitalistlike suhete arenguga tugunes teinud kodanlus, millele XVIII sajandi lõpus kõige tugevamas riik- kamaks ja majanduslikult võimsa- maks ülesriks.

Feodaalvõrva uus, üha enam arene- vad riisutevahelised vastused, anti- feodaalsete jõudude koondumine maal, massilised rahvatüümid - kõik see pidi kajastust leidma ideoloogilises võitluses.

Õigjanimud, filosoofid, ajaloolased pub- litsistid erindades revolutsioonilist kodanlust andsid teravaid hoope feodaal- absolutistlikule režiimile.

Kand valmistemisel mõistuse ja südamega üheksa võitluses.

Kodanlus võitles feodalismi vastu liidus töötava rahvaga võitles kogu kolmanda riisuse huvidele. Talupojad ja plebid pidi olema seda rannet

võitlust ei saanud veel aegu oma
võlistest klassikuvideest. Nad rääkisid
vastu selle programmi ja need loos-
ungid, mis neile andis kodanlus,
sel perioodil ainsuse klass, kes oli
võimeline rahvaliidumist juhtima.

Kodanlus püüdis teadust valitseda,
et seda oma kasuks töötama pan-
na ja religioosile vastu asetada.

Kalgestajad (essimendlikud filosoofid,
ökonomistid, kirjandus jt.) väljenda-
sid tänuks kodanluse ideoloogilist
suunitlust ja astusid varaste feo-
daal- absolutistlike teooriate vastu välja.
Tõeline võitlus eitas rahvast mobi-
liseerida ulises vass revolutsiooni-
lise võitluses.

Rahvamaaride loomise ja püüete
väljendajaks said varaste kommuni-
nistlike ideede loojad Meslier, Morel-
ly ja Mably. Nad olid utapistid-
-kommunistid, kes arutasid idee
eraomandist vastu ideele kalen-
tiivsest omandist.

Pea aegu vake peale kapitalistlike
taot mis viisi ja kodanluse ideoloogia
sündi teunis ja aines kommunistlike ideoloogia,

mis kajastab töötavate masside taot-
lusi.

Ker. Vas. Morelly kommunistliku utapism kajastab
maa tootline jõudude arengu taset ja
tootmissuhete iseloomu. Si ole juhuse-
lik, et palju aastavõimneid peale
„Looduse noodelusi“ ilmumist oli see
teos Babeufi poolt juhitud „võrdsete
sandelõu“ võitlusliikumise.

Morelly (ja Mably) olid mõeldavad kes-
kajastajad oma aja. Nende poolt
arendatud ideed väljendavad uut,
demokraatlikku seunda XVIII sajandi
prantsuse esindlikku ideoloogias.

Käsitleva töö eesmärgiks on anda
ülevaade Morelly kommunistlikust uto-
pismist ja Morelly mõjust ta järg-
lastele Babeufi ile ning XIX sajandi I
poolte kommunistidele - utapistidele.

Pähi teorena kasutatakse ma Morelly
„Looduse noodelusi“³, mis on vastu-
tud ka katkenditega „Brasilaadist.“
„Looduse noodelusi“ kommentaaride osas
on tihedalt Morelly teostest lühik-
dalt juttu. Kommentaaride autoriks on
Tuvajeva.

³ Mafleuni. Tõlge uuprager. M.-L., 1956.

Kõnnaogu de autoritest on Morelly'd
uimunud N. P. Bolgin⁴. Morelly'le on
pühendatud vii osa ta Prantsuse
ühiskondliku mõtte arengut käsitle-
vast teosest⁵. Ta „Looduse koodeksi“
veerandse talge on vaimustatud Bolgi-
ni põhjaliku sissejuhatusega⁶. Viimase
peatüki kirjutamisel kasutasin ma Bol-
gini sissejuhatusi Buonarroti tööle
„Nõrkhete vandenõu“⁷ ja Desamys
tööle „Ühiskuse koodeks“⁸. Peale Bol-
gini on kõnnaogu de autoritest ka
A. M. Deborin Morelly'd uimunud⁹.
Ljastu üldise loomuga tutvumiseks ka-
sutasin ma Garandj tööde¹⁰. Garan-
dy on prantsuse ajaloolase kommuni-
nist. Garandj peenolus on, et tal
on mõningaid põhjendamatuid sei-
sukatti utapistliku kommunismi
tähtsuse kalda.

4. Болгин, Н. П., Очерки по истории социализма. М.-Л., 1935.

5. Болгин, Н. П., Раздумье об империальной России в XVIII веке. Москва, 1958.

6. Болгин, Н. П., Ученый коммунистический словарь Морса. М.-Л., 1956.

7. Болгин, Н. П., «История „правды“ и ее социальное значение. М.-Л., 1958.

8. Болгин, Н. П., Ученый коммунистический словарь Дежана. М.-Л., 1956.

9. Деборин, А. М., Сравнительно-историческое учение о народе Франции I. Москва, 1958.

10. Garandj, Die französischen Quellen des wissenschaftlichen Sozialismus. Berlin, 1954.

U
 Hood andinost autaritert karutarin ma
 fantiliste andmete saamisest Rever-
 dy disserdatsioanitööd. "Scale Rever-
 dy karutarin ma veel uodanline
 eutariite Breeni¹², Giesbergeri¹³, Lichtenbergeri¹⁴
 ja Sudre'i¹⁵ teoreid.

Thüsingaleva töö. Morelly kommunistlike
 utopism ja selle mäju XVIII sajandi
 lõpu ja XIX sajandi alguse, viti Ba-
 beuf'i "sotsiaalsete õpetuste" koos-
 net kolmest peatürist. Erimises pea-
 tünis annan ma ülevaate Morelly
 kommunistlike utopismi kujunemisest.

Teises peatünis peatun ma Morelly
 tähelepanuväärseimal teorel, "Looduse
 kooseisul" ning kolmandas peatünis
 on juttu Morelly mäjust teo järg-
 lastele Babeuf'ile ja XIX sajandi I
 poole kommunistlikele utopistidele.

Harutatud kirjanduse nimetamis on
 antud teate pealüüjate lühen-
 did, mida töö jaaval kosuba-
 tause. Kirjanduse nimetuse on koos-
 tatud loovina tähestike järgi.

-
11. Reverdy, A. Morelly, études philosophiques économiques et politiques. Paris, 1909.
 12. Essai. Proudhon's namaput' kompanizma u kompani-
 nai' dafaktor M.-A. 1927.
 13. Giesberger, H. Sur utopische Sozialismus des XVIII Jahrh.
 hunderts in Frankreich. Zürich, 1924.
 14. Lichtenberger, A. Le socialisme au XVIIIe siècle. Paris,
 1895.
 15. Sudre, A. Geschichte des Kommunismus. Berlin, 1882.

ideed, mis hiljem leidsid nii suurt
vastukaupa prantsuse ühiskonnas, ei hu-
vitanud lugejaid Morelly kaama-
tute ilmumise ajal.¹⁸ Kätkesti ei ol-
nud sobivaalne olusord selles veel
küps. Need, milline ka ei oles luge-
jate ühiskonnase põhjus Morelly sotsiaal-
-filosoofiliste tööde vastu, leiab ta
oma koha XVIII sajandi prantsuse fi-
losoofia ajaloos, kui XIX sajandi ut-
ristide - kommunistide eelkäija.

Morelly eluost ei tea me pea-
aegu mitte midagi. Mõnik teatel Mo-
relly' st kannavad tegelikult hüpo-
teesi iseloomu. Seame saiad, et ta pä-
rikes Bitry-le-François linnakesest,
oli ametnikku poeg ja tegeles vaa-
tundide andmisega.¹⁹ Bitry-le-Fran-
çois ja selle ümbruse arhiivide uuvii-
mise ei anna mingit material Morelly
elust.²⁰ In arvamus, et olvad elu-
nud koguni kaas Morelly'd, isa ja
poeg.²¹ In arvamus, et üks Morelly
on "Glucluse füürikaliste aluste" autor,
kuna "B-aribaad" ja "Püent" uud-
rad tisele Morelly'le. See arvamine

18. B. arup, lk. 301.

19. Feep, lk. 312.

20. Mopann. Kogene upupogor Kommuunvapuu, lk. 281.

21. Reverdy, lk. 13

on väär, kuna on tähtstatud, et „Nüüd ja Glucke füürsinalised alused“ on ühe kirjastuse tööd. Thabe Morelly pool-
dajass on ka Lichtenberger. Tema ar-
vab, et „Basilaad“ ja „Loocke koo-
dens“ on ühe Morelly tööd, kuna
kõik ülejäänud teosed kuuluvad teisele
Morelly-le. Glucke arvamus ollakse siin-
ni arvamusel, et oli ainult üks Morel-
ly. Bolgin arvab, et kõik need kaa-
materid, mis ilmusid ajavahemikul
1743-1755, osaliselt anonüümset ja
osaliselt Morelly nime all, kuuluvad
ühele autorile.²² Tga siin on kuni käes-
oleva ajani võimalikud kahtlused
kas Morelly on tegelikult elanud või
on see kellegi pseudonüüm.

Selge on see, et „Basilaad“ ja
„Loocke koodens“ on ühe ja sama
autori tööd, sest „Loocke koo-
dens“ räägib Morelly kehtikale, mis
„Basilaadi“ katta tekkse.²³ Mõlemis reis
raamatutes toob Morelly ära need-
sarnad põhimõtted. „Loocke kooden-
is“ räägib Morelly „Basilaadi“ plaa-
nist ja sihist.²⁴

²² Braun, lk. 300.

²³ Braun, lk. 300.

²⁴ Kopelien, lk. 62 jf.

"B. aritvad" on eepiline poeem, mis vastab kõigile kunsti reeglitele. Morelly arvab, et võib eepoosid kirjutada ka ilma traagiliste ja veiste sündmusteta või romantiliste juhtumiteta, mida suurel poeetilisel peavard oma laulude sügavus. Sel juhul tuleb valmistada töö ilus, kuid põlata material. Need õnnelehed geenidused füüsilised meeldida, sest lootsid nii kiirest teinida. Need nad saavutasiid ainult poole. Nad ainult meelisiid. Need peamine on inimkonnale kasu teha, et seba sihti saavutada tuleb iust teed mõõda minna. M^{.....} si aland meid sihti kui inimkonna kasu. Ja tub ettepaneku, et lugija ne otsustaus teose väärtuse üle. Teose sihtis on näidata, et loeline kangeline on inimene ise.

Kana aega lasti Diderot'ol Morelly tööde autariis.²⁵ Diderot suri 1784. a., aga 1773. a., seega Diderot' eluajal trükiti "Looduse koodiks" Diderot' tööna. Diderot' töödel ilmusid välis-

25. B. aritvad, Kõnnuõnne muuseum meapuu Kõnnuõnne, lk. 7jj.

maral, ja nii imelik kui see ka ei ole Diderot' ei lugenud kunagi oma teinud ilmunud teoseid. Sellega on selitav, miks Diderot' ei protesteerinud kui Morelly „Looduse koodeks“ ilmus tema nime all.

Esimest korda ilmus „Looduse koodeks“ Morelly nime all 1841. a.²⁶

„Morelly on kõige tüüpilisem sotsialismi teooria arengu teatud etapi esindaja, kes püüab kujul esitada ratsionaalsethinnu sotsialismi“²⁷

Ratsionalismile kui ühele idealistlikule filosoofia suunale on iseloomulik mõistusepärare korra vastuarsetamine mittemõistusepärarele.²⁸ Eksisteerib mingi kard, mis vastab inimese loomulikule omandustele üldse, sõltumata aja ja koha ningi muutest. Hehtiv ühiskondlik kard on mittemõistusepärare. Et mõistusepärare korra juurele üle minna on vaja, et mõistuse valgus laju-
faks teadmatuse firmeduse. Tuleb avada tööde ja seoda inimeste keskel levitada ning ei või olla, et tööde ei võidak.

²⁶ Diderot, lk. 296.

²⁷ Baurin, „Hommunemurekka meepur Moperun, lk. 9.

²⁸ Baurin, lk. 302 j.

Selle ratsionalistliku konseptsiooni elementide me võime leida kõigi utopistliku sotsialismi esindajate juures alates More'ist ja lõpetades XIX sajandi utopistlike sotsialistidega. More peab „Utopias“ kujutatud korda kõige mõistlikumaks. See sõnad on sellepärast hea, et ta vastab loodusreality inimese loomulike vajadustele. Varasema perioodi sotsialistlike süsteemide jaoks, XVII ja XVIII sajandil, moodustus ratsionalism kõige üleshitamise fooni.

Ratsionalistliku filosoofia teunis XVI - XVII sajandil kui kannava kodanliku ideoloogia üks koostisosa.²⁹ Ta oli oma aja esinimeline kodanlike mõtlemise käes suurepärane, neil võitlus feodalkorra alustega korraga, mis ei vasta mõistuse nõudmistele. Ratsionalism oli abiks uue kodanliku korra vundamendi üleshitamisel. XVIII sajandil ratsionalism valitsetes kui ka sotsioloogia. Kõige enam oli XVIII sajandil levinud idee sellest, et ajaloo prot-

²⁹ B. amun. Kõnnuüremureeae meapue Uopuue, lk. 11.

ressi põhialus seisab niiskuse arengus, et mõte on ajaloo edasiviija. Tõttu ei ole selles midagi imelikku, et sotsialistlikud ja kommunistlikud utopistlikud süsteemid ehitati racionalismi põhjal.³⁰ Mida lähemale XIX sajandi keskpaigale seda enam leiame ühiskondlike suhete materialistlikku mõistmist.³¹

Morelly astub atsestaval materialismi vastu välja.³² Ta peab materialismi absurdsena õpetuseks. Reliigiooni küsimuses on ta vabatahtlik väga lähedal. Kui Morelly üri ka vabatahtlik arvates maailma ja inimkonna uuritsemise on külbaldasest täendiks selle kohta, et jumal on olemas. Tiinult pimedad võivad jumala olemasolu eitada. Materialistlike ja ateistlike vaadete levimine on ainult seetõttu võimalik, et silmakirjate teooriad ja vagatsejad kasutavad religiooni oma isiklikes huvides, tehes ta võime rehvaks.

Morelly üri filosoof ja poliitiline mõtleja ei ilmuda seest originaal-

30 De Sapientia, lk. 298.

31 B. Guin, Hornungpennemurckee meapue Mapuhell, lk. 1088

32 Tealitsamant, lk. 1488.

sust. Tema filosoofia põhivõtte-
had pärinevad Locke'lt.³³ Locke
tunnetus teooria moodustavad kolm
seisukohta:³⁴

- 1) ei ole kaasasündinud ideid, kõik
teadmised sünnivad kogemustest;
- 2) inimese "hing" on sündimisel "tabula
rasa" s.t. puhas tahvel;
- 3) mitte midagi ei ole teaduses, mida
varem ei olnud olnud aistinguis või
tunnetes.

Descartes Locke astub otsustavalt Descart'i "kaa-
sasündinud ideede" õpetuse vastu. Ta
väidab, et kaasasündinud ideid ei ole.
Need vaid olema olemas, siis need ole-
sid kõigil inimestel. Need psühho-
loogilised ja etnograafilised andmed
liikuvad teooriad külgesündinud
ideedest ümber. Locke õpetus "kaasa-
sündinud ideede" vastu ja tema sei-
sunalt inimese psüühika sõltu-
sest usukonkreetsest andis tõsise löögi
idealismile.

Locke teooriat edasi arendades loob
Morelly järjekindla süsteemi, mis esu-
tab hilisemaid Hebraiume ja Holbach'i

33. В. оуми, lk. 301.

34. Меморур философия I, lk. 434 j.

tunnetustevana ja etika seisukohalt.³⁵

Juba oma erimeses raamatus, mis ilmus 1743. a. formuleerib Morelly selgelt, et ideole teadmise on põhjenda- tuol eistingust, et ühiskondlik kogu on halbade ja heade tegude keitsemis- miss, et õnn on inimese elu siht, armastus enese vastu on kõigi hea- tegude allikas.

Morelly'l on mõningates nüsi mõtetes ühist ka Rousseau'ga. Tema õpetuse järgi ühiskondlikku elu algstaadiumil ei olnud poliitilist ebasõrdsust.³⁶ Looduslikus seisukohas olid kõik inimesed võrdsed, ei olnud erasman- dit ega sotsiaalsel rühumist. Rah- vamaaride sotsiaalse rühumise alli- kat näeb Rousseau erasmandi tek- kes. Ihud olgugi, et Rousseau näeb ebasõrdsuse põhjust erasmandis ei astu ta erasmandi täieliku hävi- tamise eest välja, sest ta peab ühiskonna aluses väikest erasman- dit. Kõndes ühiskonna jagusemise ri- kastess ja vaestess lõpetamist, rika- tab ta eride utvopilise väärdustamise

³⁵ B. a. m. n. l. k. 301.

³⁶ Mémoires philosophiques I, l. 581 j.

idee, mis põhineb eraomandil. See ga
astub Rousseau ainult suure era-
omandi vastu. Kui ta väagib, et
ma ei pea mitte sellelegi kuuluma,
siis ta mõtleb sellega, et igal
peab maad olema niipalju, kui
on vajalik tema looduslike raja-
duste rahuldamiseks.

Rousseau on seejärga võrdustajate
ehk egalitaristide tüüpiline esindaja.
Võrdustajad on väikekodanlike ide-
oloogid, kes kritiseerivad nii feo-
daal- absolutistlikku korda kui ka
kasvavaid kapitalistlikke suhteid.³⁷
Nad jõuavad järeldusele, et masside
vaesuse põhjustajaks on piiramatu
eraomandi valitsemine. Kuid nad
ei ole võimelised tegema loogilist
järeldust, et eraomand tuleks ära
kaotada. Väikekodanlike ideolo-
ogid ei unista mitte eraomandi
kaotamisest, vaid niisugusest kor-
rast, mille puhul eraomand oleks
vabaneud oma „negatiivsetest“ kül-
gedest. Väikekodanlike ideoloogide
praktilised ettepanemused võitleks

kasvava ebarõrdusega püüdnud sõrd-
sustavate vahenditega. Nad on sõrd-
sustajad, egalitaristid, aga mitte
sotsialistid. Nii kodanliku eba-
õrduse kriitikud püüavad egalit-
taristid utopiliselt pildutada ko-
danlike suhte kasvu ja ühtlasi
pildutada ka ajaloo käiku, kui
feodaalne ebarõrduse kriitikud pu-
hastavad need teed kapitalismi
arenguks.

Suga on Rousseauil ja Morellyl
ainult see ühine, et nad mõlemad
võitlevad ebarõrduse vastu. Nad
teevad seda aga erinevatel viisidel.
See on ka loomulik kui arves-
tada, et Rousseau on egalitarist
kuna Morelly on kommunist utop-
fist.

Kodanlik-demokraatlik riigiteooria,
mille Rousseau asetab feodaal-teo-
kraatliku riigiteooria vastu, on te-
ma omanäpeline loogiline jär-
jek. ³⁸ Erasmandi tekkimine põhjustas
tema arvates riigi tekkimise. Tekki-
rid rikkad ja vaesed. Rikkad,

38. Мемуары философов I, лк. 582.

saovides tugevdada oma võime
vaeste üle, püüdnud neid riikliku
võimuga organiseerida.

Rousseau on meeldunud, et kunst
areng soodustab iseboomide habo-
nemist.³⁹ Kii väites astub ta teatri
organiseerimise vastu väites, et teater
mõjub kahjulikult.⁴⁰

Thuid see ei tähenda seda, et
Rousseau oleks järjekindlalt eitunud
kunsti positiivset osa ühiskonna elus.
Rousseau astub peamiselt just kaas-
aja sisutu ja manduva feodaalse
kunsti vastu.⁴¹ Rousseau ütleb kunst-
nikke üles vaeste lihtsa elu kujuta-
misele. Kunst tema arvates peab kat-
si rebima rikkedele rikkaste eba-
maraalse hiilgava eluga ja pöör-
duma vaeste lihtsa elu juurde -
see on tema esteetiline põhisei-
suskalt. See seisuskalt annab tun-
nistust realistlikele identistide ole-
olust tema kunstilises loomingu ja
estetiilise teoorias.

Rousseau paradoksaalsel, puhuti
iregi esteetika reantsiovaniline sei-

39. *Discours sur l'économie* I, lk. 583.

40. *Le Contrat social*, lk. 584.

41. *Le Contrat social*, lk. 583.

seisukohtad nägendavad tema väike-
kodanliku piiratust. Rousseau ei näe
ega võigi näha põhjuseid, millest
on tingitud vastuolud elu ja kunsti
vahel. Ja ei oska näha ei klasse
ega klassivõitlust.

Thuid vaatamata neile füüsilis-
tele on Rousseau mõjukamaid XVIII
sajandi filosoofe. Superiorest on igal
XVIII sajandi ajaloo probleemidega tege-
lijal vaja tunda ka Rousseau õpe-
tust.

Järgmisena ma annan lühikalt üle-
vaate Morelly loominguist.⁴²

Morelly läheb rätinaalse mätte aja-
luuku oma teosega „Looduse koodiks“
mis ilmub 1755. a. Thuid talle kuulub
 veel terve rida teisi teaseid: „Lõõse
 inimvõistuse üle“ (Pariis, 1743. a.), „Lõõse
 inimse südame üle“ (Pariis, 1745. a.),
 „Lõõse füüsilised alused“ (Amster-
 dam, 1748. a.), „Küest M^{xxxxxx}“ (Amster-
 dam, 1751. a.), „Basilovad“ M^{xxxxxx} (Messine,
 1753. a.), „Lõõse XIV kirjand“ (Pariis,
 1755. a.), „Thättemastud abielu“ (Pariis, 1887).

⁴² Morelly. Thogeac nupropogor. Thokunenmapuu, lk. 281.

Erimesed kolm raamatut ilmuvad Morelly nime all. "Essee inimvõistuse üle" ja "Essee inimese südame üle" annavad ühise pealkirja "Kasvatuse looduslikud alused".

Oma raadetes kasvatusele toetub Morelly lähimõttele, et kõik inimesed on võrdsed, nad ei sünni ei heade ega halbadeina.⁴³ Inimese hing, keegi ta väljub looduse kättest on puhas tahvel. Inimese taimeerub nende muljete mõjul, mis ta saab välismaailmast. Ümbritsevad esemed mõjuvad meeleorganite kaudu mõistusele ja südamele. Mitmesugused vahendid aitavad kujundada erinevaid iseloomusi. Siit teeb Morelly järelduse, et kasvataja võib inimest oma tahte järgi kujundada.

Morellyd huvitab peamiselt just ühiskondliku kasvatuse.

Morelly reformi ettepanekud kasvatuse küsimustes ei ole täiesti vananenud. Ja annab näe vähendada laste koolis olemise aega ja soodustada laste ineesivast tööd. Ja on

⁴³ Morelly. Kogu ümprogr. Kõnnemapius, lk. 282.

suure õpilaste arvu vastu ühes klassis, õppeainete „fudistamine“ ja kehalise ka-
ristuse vastu.

Teine raamatus kasvatuses „eeses
inimese rüüdlane üle“ Morelly tähtub
printsiibist, et looja lõi kõik inime-
sed võrdseks.⁴⁴ Kõik inimesed on
loodud õnne jaoks, kõik otsivad
õnne, püüdes tema jaoks. Inimese to-
gumise liikumaparevaals jões on
armastus esese vastu. Igaüks inimene
ei saa elada üksinduses, sõltuma-
ta teistest inimestest ja ühiskonnast.

Sellisel viisil armastus esese vastu
tub inimese ühiskondlikkus oledivus.
Armastus esese vastu on kõigi meie
vürgele allikas. Mitte ühtegi inimese
vürgelest ei pea Morelly rumalaks
ega katjulikuks. Kõik vürge peavad
vabalt areinema. Loovald ja vajaduste
vaba rahuldamine loob solidaarsuse
tunde inimeste vahel. Inimese on vöi-
meline täiusstuma ja seega oma
vürge võimalikult täielikult rahul-
dama. Kasvatuses ülesanne seisab
selles, et varajärest noorusest peale

44. Morelly, Hoogeke nupuprazor, Kõnnerevmapuu, lk. 282.

suunata inimese niigi tegevusele, mis
vastab ühiskonna karrale. Morelly
näeb kasvatuses eesmärgi heade ko-
daniine, aga mitte õpetlaste kasvata-
mises. Õppida on küll ka vaja, kuid
rohkem on vaja tegutseda ja lüüa.
Inimesele on omane võime vastu
võtta moraali printsiipe. Kogemu-
sed näitavad inimesele, milliste
moraali printsiipidele ta peab järg-
kema, et tema tegevus soodustaks
ühiskonna heale ja seega ka tema
isikliku heale.

Järgmine raamat, mis ilmub Morel-
ly nime all on "Gledune füüsilisi-
sed alused" ⁴⁵ See ilmub 1748. a. Am-
sterdamis ja Brüsselis. "Gledune füü-
silistest alustest" annab Morelly oma
estetiilised vaated. Ta annab ilu
määste muusika ja kujutava kunsti
teoste näidete abil. Mõtte täpsus,
arvamuste võrus, tööle, mis on kau-
nistatud kujutlustega, jätavad meel-
divad meeljed meil hinge.

1751. a. ilmub Amsterdamis Morelly
raamat "Kunst" ⁴⁶ See teos

45. Kogemine, Kogemine ühiskonnas, Kogemine ühiskonnas, lk. 283.

46. Kogemine, Kogemine ühiskonnas, Kogemine ühiskonnas, lk. 283 j.

on kaalubiteline. Tutor märgib oma
nime M "****". "Nüüst" on kirjutatud
diaboozi vormis. Morelly rõõudab, et
inimene on oma olemuselt ühis-
kondlik, mingi tabamatu jõud tõu-
kab inimesi koos elama ja sun-
nib ühiskonda moodustama.

Teoreetiliselt peab Morelly parima
valitsemise vormiks demokraatiat,
kuul see valitsemisvorm satub te-
ma arvates küüsti kaosesse. See-
pärast inimesed, kes on sabana süs-
dinud nõustuvad alluma vürstide,
kelle tegemine on sunnitud üldise
heaolu saavutamiseks. Nõudanuid
peavad olma selva vürsti käes,
kes teenib ühiskonda.

Nüüst on Morelly ettekujutus ide-
aalse inimese, kellel on kõik head
omadused, mis on vajalikud ühis-
konna õiglase ja mõistliku
valitsemiseks. Morelly analüüsib vürsti
kui kodaniku, readuseandja, valitse-
ja ja sõjamehe kohustusi. Morelly
teeb ettepaneku läbi viia riika
reformid kaubanduses, kirikus alal jt.

elualadel. Morelly tub ettepanem, et
 inimene ja uuesti inimesed tuleks
 siigi kasuss kasistuseid. Morelly
 annab siinlind ja poliitilistele
 siinlindidele väga suure tähtsuse.
 Kõik peavad siigi olema vänd-
 red, kõik peab nii olema üles-
 hitatud, et inimesed oleksid ärre-
 liinud.

1753. a. ilmub uus Morelly teos „Basi-
 laad“⁴⁷ autor määrab oma nime
 M..... Selles raames järgneb Mo-
 relly sel ajal laialt levinud ma-
 neeride kirjutada oma töö välismaa
 autori nimele. Morelly annab „Basila-
 di“ uue inimese talle väga.

„Basilaad“ on romaan utopias,
 milles Morelly allegoorilis raamis
 räägib inimesest, mis põhineb
 kommunistlikel alustel.

„Basilaadi“ kirjutamisel on autoril
 nähtavasti tugevat mõju avalda-
 nud tema selkõigud More, Campa-
 nella ja varasem prantsuse utop-
 ist Mairan.⁴⁸

Loomal ajal uue Morelly jutustab

47. Morelly, George Kuperoght, Hõlmuromaan, lk. 284.
 48. Basilaad, Hõlmuromaanide raamat Morelly, lk. 36.

ideaalset kommunistlikust ühiskonnast
kritiseerib ta inchi vedualistlikult ühis-
konda, võttes keelitina alla kõin riima-
se arutused, tema sise- ja välispo-
liitika.⁴⁹

XVIII sajandil antakse „Basiboadi“ kolm
korda välja. Märed keelitund võta-
vad selle kei süütu allegoaria vas-
tu. Ühised ajakirjad „Kouvelle Bigavou-
ne“ ja „Bibliothèque impartiale“
lünkavad Morelly fibosofilised ja
sotiaalsed ideed ümber, väites, et
inimetele ei ole omane võrduse
tunne. 1761. a. tõlgitakse „Basiboadi“ ingli-
se keelde. See teos võetakse inglise keeli-
tunde jaoks vastu mitte kei sotsi-
aalne utopia, vaid kei kaasaegse
monarkhia uskujate.

„Basiboadi“ on fraas, mis koosneb 14
laulust. Sellen fraasis Morelly kujutab
ühiskonda, kus on kehtetatud kommu-
nistlik keerd, ning ühtlasi ennustab
praheliste ena õigustlike esituste keu-
ku, võrreldes nende keerduselust
kekkumisele määratud ujuvate saar-
tega.⁵⁰

⁴⁹ Морис, Тогоже названия, Коммунарский, № 284 ж.
⁵⁰ Тогоже, № 312

"Babiload" on nii sisult uui ka
võrmitl moodne.⁵¹ Morelly no väägit,
et tema uued s.t. kommunistlikud
ideed on loodud epopea vormis, et
teosle rohkem sära anda.

"Babiloadis" Morelly kirjeldab ideaal-
set ühiskonnaorganisatsioon. Antiku-
sete kangemaseposte stiilis väägit ta
meile sellist ideaalset ühiskonnast.
Morelly jutustuste põhjal leiab meie
silmade esimese maa.⁵²

Need meed arub rikkas ja vilja-
kas maa. Seal maal jaotab jumal
oma kõige hinnalisemaid aardeid.⁵³

Thui Fourier oma fantaasiat
unistab loomade muutmisest in-
meste teiniss. Nii "Babiloadis" on see
unistus tegelikkuseks muutunud.⁵⁴

Selle maa täiuslikkuse juures ei
ole ka inimkand mitte vähem täius-
lik. Sel rahval ei ole mingilid pa-
herid. Kad elavad looduse rea-
luse järgi.⁵⁵ Need ideaalset lu-
bed inimesed ei tapra isegi loo-
mi.⁵⁶

Nii elab õnnelikum kõigest rah-

51. De la Fayette, lk. 296.

52. Giusbenzen, lk. 131.

53. Maffei, lk. 254.

54. Giusbenzen, lk. 133.

55. Maffei, Giusbenzen, n'importe qui, Kommuunimaffei, lk. 284.

56. Giusbenzen, lk. 132.

vastest, kes väljendas tänu oma äsne
selt kommunistliku ühiskonnale. Tga-
ühel tema rajaduste järgi - nii
kõlab selle õnneliku rahva põhi-
reidus. ⁵⁷

Erasmund, kõigi kureteguale ema, on
sellele rahvale tundmatu. Rahvas vaa-
tab maale nii kõigi toitjale. Kõik
inimesed on kohustatud selles töö-
tama, et maad viljakaks muuta.

Teegi ei näagi, et see on minu
põld, minu härg, minu elamus.

Pällunee vaatab rahulikult pealt
nii keegi teise seda kogub, mida
tema külvab ja läheb ise teise
kotta, et seal oma nõudmise ra-
huldada.

Yumal, näägiwad nad, tõi pärgi
inimesi ainult sellepärast, et nad
ühistult aitaksid. Kui ta oleks nad
loosnud punde tõi taimede tao-
lises, mis ei ole ühiskonnas, nad
imeksid nagu taimed toitvaid
mahlari maast. " 58

"Basiloadis" Morelly näägiß rekma-
liinust armastusest, mille loodus ere-

57 Hirsberger, lk. 132.

58 Kalltsamart, lk. 256.

tas kõigi inimeste südamesse. In-
 mastus on seega ühiskondlikku elu
 esimeses tõusejähus. Järelikult ei ole
 armastus Morelly arvates mitte ai-
 nult inimese jaoks, mis on inime-
 se mäistusest sätumatu, vaid pea-
 misesis eialgseks jaksuks. See sei-
 sukalt ei erine mitte ainult Mo-
 relly õpetuses, vaid samu mõtteid
 me koostame ka Dideroti juures
 ja isegi „Entsüklopeedias.“ 59

Selle äärmelise ühiskonna peamine
 eluadus on, et kõik inimesed töö-
 tavad. 60 Üks mehele töötades muutub
 töö nergus ja meeldivaks. Kui saa-
 lubuvad lähivad kõik põlde-
 dele vilja külvama. See, kes jääb
 rahum töötada kui tised peab
 end äärmeliseks, sest ta suutis
 rahum kui tised oma tööga kõi-
 gile kasu teha.

Töö juures inimesed ergutavad
 ja aitavad üksteist. 61 Kõik see
 kard ja üsmed. Töö jaotatakse
 nii, et igaüks teie on väga nerge
 sooritada. Töö on nii nerge, et

59 B. aruk. 7. hommikuse ümberkaare meapuhk. Mopriku, lk. 18.
 60 Mopriku, lk. 257.
 61 Saltsumast, lk. 161 jj.

tundub mänguna ja tööd armastav rahvas tub selle mäse päevaga.

Muulistes asjades on selle rahva juures täieliku tahtesabadus. Mõrrelly ideaalini mesed tunnevad äht käre- gemat oleust, kelle olemasolu nad looduse imede kaudu on sunni- tud tunnistama, kuid nad ei seo oma uskumusi kindlateks dogmadeks.⁶²

Mõrrelly peab varamandit meeli- heite ja varuse allikaks. Ta nõuab varamandi kaotamist.

Thor dan ja kas seda on üldse võimaliku ületada sageli korvata. Tga- vesed maailma reatored näägi- vad, et inikulult inimesele un- lub ainult see, mis on hädava- jalik vajaduste rahuldamises te- ma igapäevase olemasolu teostami- seks või tema rahulolus, peale sel- le ei unulu midagi sellele, kes teda töötleb, pum ei unulu sel- lele, kes kogub temalt vilja, isegi inimese inikuline töö toodangust unuluks talle ainult see osa, mida ta varutab; võin ülijääne wagu

ta inimisi neelub inimkonnale." ⁶³

Sel ajal kui Morelly kirjutas „Vürsti“ ja „Basilaadi“ peab ta monarhiat kõige paremas valitsemisvormis.

Tema arvates monarkhia kindlustab niigi kodanikele heaolu. ⁶⁴ Inimene võib õnnelikus teha ainult absoluutse võim, mida Morelly nimetab igeigi uard tõelises despotismis.

Õnne idee on absoluutse valitseja võim, kes hoolitseb oma alluvate heaolu eest. Just niisuguse valgestatud absoluutist valitseb „Basilaadis“ kujutatud ideaalses „ühiskonnas, kus „hea monarkh“ on kommunistliku niigi organisatsioon ja juht.

Haruldus tub sellele inimete ideaale õnne lõpu. ⁶⁵ Teib erasmand.

Harutusele võetakse mõisted vahetus, kaubandus, palik. Lõpuks tapab ahvatlus kuningat end.

Thuningas näeb unes erasmandi eeliseid. Rahva lihtsate kommete vastu asetatakse suure linnade sära.

63. Morelly, lk. 269

64. B. Orum, „Kõnnu inimene“ meapua Morelly, lk. 23 j.

65. Giesberger, lk. 136.

1755. a. ilmub veel üks Morelly
teos „Louis XIV kirjad“⁶⁶ Selles töös
Morelly publitseerib dokumente, mil-
ledes Louis XIV kritiseerib uue
is.a. säpra, kodanikke ja unni-
gat. Kritiseerides Louis XIV mõtteid
autor ei väljenda oma suhtu-
mist neisse.

1778. a. peale pikka vaheaega, avaldab
Morelly oma viimane raamatu „Hättema-
tud abid“⁶⁷ Selle raamatu lisana
ilmuvad ka katkendid „B. ariloadist“

Hõrgist selpoolmainitud Morelly
töödest on kahtlemata kõige huvit-
avam „Looduse koodis“.

„Looduse koodis“ lühikese es-
sentselt selgub, et autor väidab kalla-
reid ideid, mis ta „Looduse koo-
disis“ avaldab. Ta väidab, et need
ideid mitmesugustesse riikides, kuid
nähes, et teda ei mäisteta või mäis-
tetakse valesti, otsustas ta need ideed
publitsereerida, et teha, et
alguigi et ei usu nende ideede teos-
tumisesse.⁶⁸

Järgmises peatükis tutvustatakse
66. Morelly, „L'homme par son génie“, L'homme par son génie, lk. 286.
67. „Hättema“, lk. 286.
68. Morelly, lk. 57.

Marely tähtsaima teosega - „Looduse
noodensiga.”

II PEATÜKK

MORELLY KOMMUNISTLIK UTOPIISM < LOODUSE KODEKSIS >

Wesim
34.

Kõige tähelepanuväärsemaks Morelly teoseks on „Looduse kodeks”. Esimest korda avaldati „Looduse kodeks” 1755. a. Korduvad trüübid ilmusid 1758. a. ja 1760. a. Kõigi nende kolme trüüki puhul ilmus „Looduse kodeks” anonüümsetl⁶⁹. 1772.-1773. a. ilmus „Looduse kodeks” Didrot nime all. 1841. a. ilmus „Looduse kodeks” esmakordselt Morelly nime all.⁷⁰

„Looduse kodeksi” vastu on avaldatud arvukaid kriitikaid. La Harpe arvates on see teos kõige aju hull hüpotees. Niivõrd peab „Basilaadi” ja „Looduse kodeksi” autorit üheks silmapaistvamaks prantsuse kirjani-
meks.⁷¹

„Looduse kodeksis”, teoses, mis koosneb

⁶⁹ Baumh, lk. 301.
⁷⁰ De altsamant, lk. 302
⁷¹ Reverdy, lk. 16

neljast osast esitab Morelly küllaltki
uusikujaline XVIII sajandi idealisti-
de ideede analüüsi.⁷²

Morelly ise väidab, et „Looduse koodex-
is“ ta käsitleb inimemisi ja analüü-
sib tõesid, mis vaatamata oma liht-
susele on peaaegu abati unustusse
jäänud. Morelly teeb katsed reid liht-
said tõesid koguda.⁷³

Huviar on Morelly täendamise süsteem,
mille kaudu ta reid lihtsatele tõeidele
püüab jõuda. Põhitäele järgnevad
loogilised järeldused, mis määratakse
ära, mis on selle põhitäe poalt ja
mis vastu.

Morelly püüab leida niisugust olu-
korda, mille puhul inimene oleks nii
õnnelik, niivõrd see üldse maais
elus võimalik on.⁷⁴

„Looduse koodexi“ esimeses osas Morel-
ly vastandab täelise moraali vulgaar-
sele moralile.

Morelly tähtub oma õpetuses põhi-
printsipist, et inimene sünnib ma-
ilma täiesti üksikuisena kõigi vastu,
isegi oma olemasolu vastu.⁷⁵ Ihuid

72. Lichtenburger, lk. 114 j.

73. Morelly, lk. 61.

74. Scaltsanast, lk. 204.

75. B. omm., Kõhiny püemurekka meapue Morelly, lk. 16 j.

see neutraalne seisund ei korda koma.
Krausti tal teinivad rajadused, mida peab
vaheldama.

"Inimesel ei ole sünnipäraseid ideid
ega sünnipäraseid, sissesündinud kal-
dumusi. Ise erimestel minutitel on ta
sukeldunud täielikku ükskõiksusse
isegi oma olemasolevates. Pime
tunne, mis millegi poolt ei viine
samastugusest tundeist looma juures
on esimeseks liikumapanevaks jõuks,
mis lõhub selle ükskõiksuse." ^{†6}

Inimesed kannavad järk-järgult oma
rajadusi tunnetama. ^{†7} Sedavõrd, kui elas
kassavad nende rajadused, kannavad
ka nende jõud. Oma rajaduste ra-
huldamisel kaotab inimene taastusi.
Ihuel see tuleb inimesele ainult
kasuks. Need taastused sunnivad
inimesi koos töötama.

"Ihul inimene ei kaotaks mingit
taastusi oma rajaduste rahuldami-
sel, siis langeks ta iga kord pea-
le nende rahuldamisest oma eesalgse-
sse ükskõiksuse seisundisse ja väl-
juks sellest ainult siis, kui teada

†6 Мопану, lk. 73 jj

†7 В. Бунин, "К. Г. Орловский и его жизнь" Мопану, lk. 17.

seentass meesti teinivate vajaduste
tajumine, nende rahuldamise viisus ei
näeaks mingid teadlised, mis on
üle looma instinktist ja inimene
ei oleks rahkem ühiskondliku seii
loom. " 78

Inimene ümiskult näetuna on rõõm.
Oma jõudude suurendamises peab
ta koos teistega töötama. Loodus
annab inimesele kõrvalt nõuadega
mäistuse, et see teha eitass. Mäis-
tuse tättu teinivad ka ühised
mured tuleviku pärast.

Loodus jagab jõe ja mäistuse
inimete vahel, veel selle ust ta
jätab jagamatu õiguse maale ja
loodusvarade kasutamisele. 79 Mitte
keegi ei ole maale piiramatus pe-
nemehus ja mitte kellegil ei ole
õigust teha inimkonna kasutamisele.

Ühiskondlikkust ja inimkonna so-
lidarant tugevdavad vajaduste
sõrdus ja annete mitmekesisus. 80
Et mitte miski ei kahjustass se-
da solidarant annab loodus inim-

78. Mopuuri, lk. 74.

79. Mopuuri, lk. 75.

80. Brauni, lk. 307.

konnale maa jagamatus üldises
kasutamises. Looduslik inimene ei
tunne eramaandit.

"Maailm on laud, millel on küllal-
darelt toitu kõigile laanakaastastele
ja ta kuulub ka kõigile, sest
kõik on näljased..." 81

Ilma maa produktide kätte-
saamises peavad inimesed töötama. 82

Loodus sisendab inimestele niiviisi
aensaamise võrdetest õigustest ja
seisukorradest, kuid samaaegselt ühi-
se töö vajaduse.

Loodus tahtis, et "... kasvus ja väsi-
tarus esemete saavutamisel, mis on
vajalikud meie vajaduste rahulda-
mises alati mõningal määral üle-
tassid meie jõule, kui me oleme
üksi ja sunnits meid mõistma
paratamatust pöörduda võõra abi
poole ja sisendada meisse kiindlu-
must kõigi vastu, mis meid ai-
tab." 83

Kõik inimesed on üksteisi huvi-
tatud oma heaolust, kuid on väi-
matu, et nad selle ühel viisil

81. Mõpeliu, lk. 75.

82. Healtamast, lk. 76.

83. Healtamast, lk. 77.

saavutatavid.⁸⁴ Kui mäeel sibile jäna-
vad siis on see saavutatud voo-
rusest loobumise ja teiste inimeste
arvel. See on sellepärast nii, et
puudub väärtus, mis peaks olema
ühikonna alus. Seda viga saaks
parandada, kui sisse seada nii-
suguse kord, et inimesi hinnatakse
ainult nende väärtuste järgi. Kui
inimesed ei oleks suures ja austus-
väärsetes muul põhjusel, kui et nad
on head ja silmapaistvad.

Maailmas on küllaldaselt eeldusi
selleks, et kõik inimesed võiksid väärt-
selt elada. Kuiel ahnus, see põhiline
pate, hävitab väärtuse. „Tinnuke pate,
mida ma tunnen maailmas - see on
ahnus: kõik teised pated, milliseid
nimetusi me nende ka ei annaks,
kujutavad endast ainult tema var-
jundid ja astmeid... ”⁸⁵

Ahnuks allikaks on erakuvi ning sel-
le tähtsuseks avaldusvormis on era-
omand. Mõnelgi arvates kannatavad,
mida tänapäeva inimkond peab
taluma ei tule mitte kultuuri ja

⁸⁴ Reverdy, lk. 22 jö.

⁸⁵ Mopuuri, lk. 80.

teaduse arengust, nagu väidab Rousseau, vaid eraomandist, mis on inimesed halvaks muutnud.⁸⁶

Kõigi praede põhjustajaks ühiskonnas on eraomand. „... erahuvi, see on kur-
naw palavik, iga ühiskonna hävitav
haigus... ”⁸⁷

Eraomand lõi moraali ja poliitika, mis on vastutalus looduse seadustele.⁸⁸

„... seal, kes ei ole mingisugust oman-
dit, ei oleks võinud eksistentsida
ühtki tema hussatuslikust taga-
järgedest. ”⁸⁹

Moraali ja poliitika aremel, mis seadustarad eraomandi tekkimist oleks vaja uut moraali ja poliitikat, mis seda taastaksid.

Inimene on looduse käest heana tulnud.⁹⁰ Et inimene on uuejaks muutunud, selles on süüdi olukord, milles ta elab. Mille moraali ja viigase kasvatus on selles süüdi.

Mareilly seinaldub teistest moralistidest, kes väidavad et inimene on sündinud prahelise ja halvana.⁹¹

86. Ginsberger, lk. 143 jf.

87. Moppeu, lk. 80 jf.

88. Deoapusti, lk. 300.

89. Moppeu, lk. 81.

90. Ludeu, lk. 153.

91. Mareilly, lk. 24.

Sel juhul kehtib üles ühineus
leida niisugusele olusolule, mil in-
imesel oleks võimatu talvass ja
uuejass meenueda.⁹²

Teasalgred seaduseandjad selle or-
mel, et parandada siinse seadu-
seandjate eesimezi, tevad veelgi suu-
remaid vigu. Kii moodi tekame kõik
sellis, et sülvata inimese südamesse pake-
de seemneid, milliseid seal rarem
ei oleud ja lämmatada seda tead,
mis seal rarem leiutus.

Teasoleva aja ülesanne on reformi-
rida ja kurnutada vulgarene
maraal ja see arendada loo-
dusrea dusestega. Totsivad paked
on tingitud sellest, et filosoofid,
maralistid ja praktikud ei tee-
nud loodusrea dusest õigeid järel-
dusi.⁹³

Loodus - see on suurepärase
ja uuikas marin mis annab
inimesele niisugused rajadused ja jõud

⁹² Моперун, lk. 68 ff.

⁹³ Туп, lk. 312.

jämbri tsib teda niisuguse olukorraga, mis oleks ta ännelikus teinud, kui ta oleks looduse määrangutest arusaanud ja neid täitnud.

See õige kasvatus, kui ta hoiaks ära igasugused praktilised harjumused, võiks taastada inimesi halvades muutustest. Sel juhul inimesed ei teaks, et nad on võimelised muutuks.⁹⁴

Inimese on loodud kõige suurema-
maaus kõigist loomadest ja oleks jää-
nud niisuguseks, kui temas oleks
juurutatud ainult rahulikke harju-
muse.⁹⁵ Kui inimesi elu viimastest aas-
tatist peale raudustega harjutada,
siis ei mõtleks ta neid unagi
siunuda. Mõnelly on nõus, et saata-
mata täiuslikule kasvatussüsteemile
võib inimestel sünni olla mõnin-
gaid pärjuseid tülitsemiseks. Need
need tühid, nagu neid tülitseid eile-
nuttunud pärjused, on niivõrd
mööduvad. Rahulikke aretlused,
mida on harjutatud kasvatus, ait-
aksid mõistusel, mis ei ole pimesta-

⁹⁴ Mopani, lk. 92.

⁹⁵ Schaltsamant, lk. 84 jj.

tud mitmesuguste valikudega, neid
urgid rakutsi älitada.

Siidid niisuguse kasvatus, mille põhi-
alus on tohututest eesivanemus-
test koosnev moraal, on kõigi eu-
simuste aluseks.⁹⁶ Lõepoolest, milles
valmistab see kasvatus mõistust ja
südaant, kui need on täis teurbitud
allumist kunstliku moraalile, mis
on vastuolus loodusega ja iseenda-
ga.

Morelly on seisukohal, et me pea-
me lähtuma inimestest sellistena nagu
neid on andnud loodus.⁹⁷

Siis me tahame niisuguste inimestega
kõnna püüda peame reisima Amee-
rikasse.⁹⁸ (Eesivanuse, nagu oleks
Ameerikas ürgkoguandliku sõda, nõ-
tab Morelly Rousseauilt üle.) Ameeri-
kas rahuldavad perekonnad ühisele
oma vajaduse jahipidamise ja kala-
püügiiga. Kõnna ja kogunud ini-
meri austatakse. Niiarad kasuta-
vad oma mõju sellis, et saa-
duste jagamise toimus õiglasele.
Ameeriklased jagatakse selle järgi,

96. Mopuun, lk. 86.

97. Lichtenbuerger, lk. 114 j; Mopuun, lk. 85.

98. Mopuun, lk. 95 j.

kuudas keegi neid näärib. Glöin tee-
vad tööd.

Erasmandita ühiskonnas ei taha keegi
väinuteda, sest ainult erasmand
võib sisendada savi teisi aujas-
tada.⁹⁹

Thui metslari meendame, et nad hau-
karrid samuti elama kui triivi-
liseeritud maailmas elatare, vastu-
vad nad eitavalt.¹⁰⁰ Pärnimaalased
ei ole huvitatud erasmandi kehtista-
misest, mis kaotaks kogu inimkonna
ühtsuse, mille loodus on kätte näida-
nud. Nad elistavad vana viisi
elasi elada.

Morelly võtab ajaboo alguse lähte-
seisundis universaalse olemasole ja
sellele põhineva patriarhaalse va-
litsemisviisi.¹⁰¹

Patriarhaalse valitsemisviisi puhul
kõik omand on perekonnas ühine.

Kristenivad seadused diintenivad
moraali ja poliitika, mis vastab
loodusseadustele. Need seadused soo-
dustavad armastust ja vennalik-
ku säpust. Elamine armu rume-

99. Morelly, lk. 99.

100. Fealtgumant, lk. 103 jö.

101. Deopunk, lk. 300.

nemisega vennalinn solidaarsete tunne
nõrgeneb, vanemate võim langeb. Linnak-
se uus sõda, mis ei sarnane vanaga.

Selle järgi, kui rahvad kasvavad, te-
niv intensiivse emigreerumise nähtu-
si.¹⁰² Esialgseid tundmused muutu-
vad. Linnakaste vahel teivad
konfliktid. Esineb iregi sõjajuttu-
meid.

Mõnelly märgib kalme juhustiku põh-
just, mis nõrgendavad verisreguluse
tunnet.

" Sellisel viisil ma eraldan kalme
füüsilist põhjust, mis nõrgendavad
patni arkaaset valitsemist.

Esimese põhjus on perekondade ar-
vu suuremine, kiindumus, mis on
vajatud verisregulusele, nagu ühtse
vaim väheneb, proportsionaalselt
nende arvu suuremisega.

Teine põhjus on ümberasetus, mis
suunib iga perekonna kätte rebima
ühtse ridade, sest igaüks neist
võtab endale suure hoolseda ühe
osa kandamite ja toiduainete üle.

Lõpuks, kalmas põhjus on tingitud

102. Lichtenberger, lk. 119.

raamustest, mis teivad seoses sisse-
seadmisega uus paikkannas. ¹⁰³

Muut tingimustes teivad uued
seadused, mis üngkogu korraldus kor-
ras puuduvad. Halduksesse kõrvale
seni kehtinud loodusseadustest. Se-
adusandlus likvideerib varad, mis
olevad pidanud kuuluma kõigi-
le inimestele jagumatult.

Seaduste ja riigiasutuste loomisega
teostati suurim viiga inimkonna
ajaloo ¹⁰⁴. Rahvad või õigemini need
seaduseandjad, kelle kätte usaldati
uute seaduste loomine ei mõistnud
sugugi nende us seisvaid ühis-
oleid.

Seadusi oleks pidanud ainult selles suu-
nas välja andma, et taastada puus-
tatud loodusliku korra ja ühis-
korra. Seadusandjate poolt koosta-
tud seadused oleksid pidanud olema
kooskõlas üldiste looduse seadustega.

Erimered seaduseandjad, kes juhtisid
rahvaid, oleksid võinud kooskõlas loo-
duse seadustega hea korra luua. ^{104^e}
Shuid nad tõid korra, mis on võranda-

103. Mopruu, lk. 117.

104. Mopruu, lk. 118.

104^e. Mopruu, lk. 220.

lin kodusele ja soodustavale sellega
kavanduse arenemist.

See tõttu, et suuremal osal riiklase-
andjail ei oleud õiget ettekujuvust
nende es seisvaist ülesannetest ten-
nisiid kunstliinud ja juhustliinud sea-
dused, mis on risti vastunäivad iga-
vestele "riiklasele", milledest nad ole-
sid pidanud oma jõu arvutamata.¹⁰⁵

Paljud näidavad, et see on mööda-
prääsmatu, et inimesed vaestes ja
riiklases jagunevad, ühed on arjad
ja tised arjapidajad. Vastuses sellele
täestab Morelly, et ei ole sünnilt arja
ega arjapidajat. Ma näägin, et ei
ole isandad ega arja, sest saltumus
on vastastikkune.¹⁰⁶

Suurimaks vabaduseks on rõõmus, mil-
le järgi ei või olla isandad ega
arja, on ainult riiklase sidemed.¹⁰⁷

Tulenevalt sellest printsiibist annab
Morelly uue vabaduse mõiste, mis nää-
rib veelist tähelepanu.¹⁰⁸

... inimese tõeline poliitiline vabadus
seisab kõigi selle taustamatus ja
kaartmatus kaartamises, mis võib

105 B. annu. Kõnnu kumarskär meapär Kõnnu, lk. 27 j.

106 Kõnnu, lk. 137.

107 Kõnnu, lk. 23.

108 Kõnnu, lk. 301.

saatuda loomuliku ja järelikult rea-
alusele s-oov. " 109

Küsimuse arusaamise vabadusest ase-
tab Morelly vastu formaalse aru-
saamisele vabadusest, mille järgi po-
litiiline vabadus tähendab täielikku
sõltumatust ühiskonnast.

" Kui vabaduse all mõistetakse täie-
likku sõltumatust, mis absoluutselt
vältib igasuguse sideme ühel inime-
sel teisega, siis ma ütlen, et küsimuse
vabadus oleks täieliku hüljatusse ole-
kord, olekord, mille puhul inimesed
elavad eraldatult nagu taimed: 110
ühiskonda siis ei oleks üldse olemas."

Täiesti küljest tuleb aru saada, et
kodanlikud poliitikud nõuavad
absoluutset vabadust ainult endale,
aga mitte kõigi jaoks, kõige vähem
just rahva jaoks, keda nad pea-
vad ajadaks, kellele on üleannud
igasugused vabadused. 111

Morelly viiga seisab selles, et ta
näidab, nagu oleks kommunism või-
malik iga valitsemisviisi puhul,
nii demokraatia, aristokraatia kui ka

109. Morelly, lk. 134.

110. Koltzmann, lk. 134 j.

111. De Soper, lk. 302.

isegi moraalika puhul.¹¹² Tema arva-
tus on kõige tähtsam looduseaduste
säilitamine s.o. omandi kuulmine ühis-
konnale. Selleks, et riik oleks füüsiliselt
on hädarajalik, et omand kuuluss kõr-
gile.

Talle ei tundu aga sugugi imelik-
na, et autoritaaria ja demokraatia,
valitsemisvõimid, mille tõi eraomand ja
mis järelmüürit kaitsesid isiklike huvi,
on ka kommunismi puhul valitsemis-
võimideks.

Marely arvestab edasi mäet sellest, et
võime esindaja on rahva soovide tühit-
ja: „Terve maksab enam uue osa,
isegi kõige parem osa; kõige inim-
kond väärleb rohkem, kui kõige pa-
rem inimestest...“¹¹³

Eraomand tõi nii poliitika kui ka
moraali, mis on vastupidis looduse
seadustega.

Moraali puudustega seob Marely
ka poliitiline süsteemi puudused.¹¹⁴
Tema, nagu ka teised XVIII sajandi
mõtledjad esotas Marely'ga, on arva-
mised, et moraal ja poliitika on

112. Dedopuri, lk. 303 jld.

113. Marely, lk. 143.

114. P. O. ...

oma olemusest ühis ja seerama. Kõikjal, kus eksisteerib eramaand valitseb ühis jõud — erahuvi. Thuni eksisteerib eramaand, kõik vahendid, mis on summatud ühiskonna korra parandamiseksle jäävad asjatuks. Ühiskonda jäävad endiselt rikkad, kes ei tööta ja rased, kes töötavad üle jõu, need elavad näljas.

Thunaja ühiskonna kongreetsed iseloomustust ja viitikat selle ühiskonna kohta Morelly ei anna.

Morelly näitab halva moraali põhjustatud väärkäitumisi, mis tulevad eramaandist.

Sidamööda kuudon kuhjavad rikkused tunuvad ka kõik karasagedad praed.¹¹⁵

„Praegu kõik rahvad omasid või omavad veel praegugi etteujutuse kuldest ajastust — nähtavasti on see aeg, kui inimeste vahel valitseb veel täielik ühiskandlikkus...“¹¹⁶

Thunidas toimub üleminek sellest erialgsest ühiskandlikult korvalt, mis põhines vabadusel ja ühiskandlikkusel.

115. Lichtenberger, lk. 116.

116. Mafrenen, lk. 169.

kannatama on juhustinnud.¹²⁵ Morelly peab kõiki ajaloolise areemise etappe juhustinnus. Juhustinnud lämmatasid rahvaste juures veebruariregule tunde.

Tuhanded juhustinnud esmaldarid inimesed aususest ja süntusest. Tä jääb järelolusele, et lõpuks viit kõikvõimne järd inimkonna heaolule, täiuslikkusele.

Inimene saab idee jumalast või head taotlevast olendist.¹²⁶ Inimene peab seda jumala ideed karutama, et pühenduda paberid, mis teinud eromandist. Teaduseandjad olusid pühendanud pühendama eromandi kahjuliku mõju vähendada. Tühid selle asemel, et inspireerida eromandi, kõigi paberid põhjustaja rikkamist, suurendarid nad hea ja uueja vääriluse mõju.

Jumal on hea ja tark. Jumala idee peab inimestel sündima veevatest õpetustest ja õiglastest rahvustest sellis, et teha head.¹²⁷ Tühid või juhustinnud timestarid rahvaste juures veebruariregule tunde ja

¹²⁵ B. annu. Hommigeunemurekka meapuu Kopekku,

¹²⁶ lk. 34. Lichtemberger, lk. 121.

¹²⁷ Kopekku, lk. 203.

ja koostati seadused, mis ei vastanud enam looduse seadustele leidis ka jumal nende rahvaste juures kajastust uue miidagi hirmsat.¹²⁸ Tugajärges oli see, et inimene muutus tuhanda hirmsa ohvriks mäistmata, et kõigi tema hädade põhjustajaks on erasmand ja erasmandi tunnimist soodustavad seadused.

Kõik need kunstlised seadused milleleki vabatahtlikult või vastu tahtmist allutakse on uueja allinaks.¹²⁹

Kendes halvades seadustes on ainult seaduse andjad süüdi. Mis puutub teistesse inimestesse, siis need ei ole milleski süüdi. Kui mõni inimene reetätku, et ta jäeti ilma kõigist elus hädavajalikest, häis väga kuri kuri teoni, siis tegi ta seda olukorra sunnil. Kes on süüdi, kas see, kes avas kuristiku, või see, kes sinna kukub?

Seaduse andjad, neid seadusi koostades olemsid pidanud kogu taipama, et neid seadusi rakatasse muudma, sest nad on nii etabliisli-

¹²⁸ H. Kopmann, lk. 193.

¹²⁹ F. Altschmann, lk. 165 j.

nud, et nende järgi on neid riinun-
mata võimatu elada.

Morelly tähtub seisukohast, et hea-
tegevus on ülim kõigist moraalse-
test ideedest.¹³⁰

Inimesed peavad oma tegevuses
tähtsena seisukohast: „tee head, et
sega vastu saada“¹³¹ „ku seda võib
õelda ka teisiti“ „ära tee teisele kah-
ju, kui sa ei taha, et keegi sind
kahjustaks“¹³²

Thui inimesed peavad oma käitu-
mises ei tähtsena neist põhimõtetest
süs on selles süüdi vaeomand ja
sellest tulenevad antagonistilised
huvid.¹³³ Thui ei oleks vaeomandit
ega sellest tulenevaid vastandlikke
huviseid, süs ei saaks unijuse
idee inegi mäistatavaks. Thui süs-
vi ilmuvad selle idee järged, süs
on need väime tähtsusega, omades
ainult juhuslikku iseloomu.

Morelly arvates on vaeomand kuni-
teguide ja väime sünonüümis.¹³⁴
Looduslikus seisundis vaeomandit ei
ole. Thuid inimeste kalduvus vaeom-

130. Morelly, lk. 160.

131. Morelly, lk. 162.

132. Morelly, lk. 162.

133. Laatsariast, lk. 162 j.

134. Reverdy, lk. 48 j.

duni omadada sunnenet vähekaaval.
Nis indiriid muutub isandaus määr-
vatu sunne maavalduste üle, mi-
da ta omistab ainult endale
teisi inimesi seega kahjustades. Sel-
lest ajast alates üle inimese hea-
olu tähendab samal ajal teiste in-
meste viletsust. Naised on sunnitud
riikaste heaus töötama. Inimesed ei
aita üksteist enam armas-
tusest vaid oma egoistlikust
huvidest. Nüriisi hävinevad primi-
tiivne vabadus ja vendlus. Sellest
ajast alates on inimesel võimatu
maa peal heaolu leida.

Morelly ajal oli laialdaselt levi-
nud idee väikesest vabariigist.¹³⁵
See vabariik pidi võima kõiki
varandusi ja neid oma kodanike
vahel jagama. Kii ei ole rikkaid,
vaeseid ega laiskus, vaid kõik
varad kuuluvad võrdselt kõigile.

See Morelly unistab riisuguse riigi
rajamisest, kus erand on kaot-
atud. Oma teoses „Looduse koodiks“
annab Morelly seaduseandluse pro-

135 Morelly, lk. 50.

jehti ühiskonna jaoks, kus kõik varad
võrdselt kõigile. Need seadused on
selle ühiskonna konstitutsiooniks.

Tuleviku kommunistliku ühiskond peab
endast kujutama ühtset majandusliku-
nu tervikut, mida juhitakse ühtse
majandusplaaniga järgi, arvestades iga
ühiskonnaliikme vajadusi ja nende
vahel tööd jaotades.¹³⁶

Autor annab seadusandluse esmiku
olguigi, et teab, et rahjuss käsole-
val ajal on niisuguse vabariigi
rajamine, kus nende seaduste järgi
elatakse, võimatu.¹³⁷ Traibukas lugeja
peaks Morelly arvates kaks ühte sama-
ma, kui paljudest hädadest see
seadusandlus inimkonda päästaks.
Morelly väidab, et tal ei ole pre-
tensiooni ühiskonda ümber kujunda-
da, vaid ta nägib ainult tätt.

Morelly arvates mitte miski ei keeru
ühiskonnas isiklikult vellelegi
peale nende asjade, mida iga-
üks rajab oma vajaduste rahul-
damiseks või igapäevases töös.¹³⁸

Iga kodanik on kohustatud töö-

136. Бауман. Коммунистическая теория Морелли, lk. 35.
137. Морелли, lk. 209.
138. Шальманов, lk. 210.

tema ja ühisvõrdlikku arvestuse järgi
ülalpidamist saama, igaüks peab tegut-
sena omal alal ühiskonna kasu-
vastavalt oma jõule, ardeusele ja
eale.¹³⁹

Selles vormelis on võimatu mitte näha
hilisemat kommunistlikku loosun-
git: igaühelt tema vajaduste järgi.¹⁴⁰

Selles, et kergem oleks arvestust pi-
dada tuleb teostada kogu rahva
ülesviigutus ja jaotamise perekondade,
sugukondade ja linnade järgi.¹⁴¹

Siis aga rahvas on arukas, siis
tuleb ta ka provintidesse jagar-
da. Iga sugukond koosneb võrdse
arvuga perekondadest, iga linn
võrdse arvuga sugukondadest jne.¹⁴²

Nalitses kümneksüsteem.

tev. kümne" on igasuguse jaotuse
alusel.¹⁴³ Teiste sõnadega igasuguse
jaotamise määraks on kümneks
osad. Iga elumise puhul on
teatud arv tööliste kümneksike,
sajandikke jne. vastavalt töö kas-
kusele ja määrale.

Selles, et reguleerida loodusvõimeid ja

139. Моравин, lk. 210.

140. P. Linn. Коммунистическая мораль Моравин, lk. 38 jf.

141. Моравин, lk. 211 jf.

142. Телтуганов, lk. 211.

143. Саломов, lk. 211 jf.

unustivarade jagamist jagab Manly
kõik saadused 4 gruppi: 1) niisugused,
mis on rajaliinid igapäevases
üldises kasutamises; 2) niisugused saadused,
mis kuuluvad kasutamisele
üldiselt, kuid mitte alati; 3) niisugused,
mis on tingimata rajaliinid
ainult teatud inimestele, aga teistele
ülejäasutele ainult aeg-ajalt; 4) esemed,
mis ei tule ei pidevalt ega ka
ühisele kasutamisele. Niisugused tooted,
mida kasutatakse lihtsaks kasutamiseks
ja mahtasjad kuuluvad neljandasse gruppi.

See eseme arv on mitte piisav
kõigile, tuleb seni oodata kuni need
toodetakse nii palju, et neist jätkub
kõigile.

Eriti peaks hooliga jälgima, et puudust
ei tuleks esmajärgulistest tarbeseemetest.

Üle jäägid aga seatakse sinna
linna või provintsi, kus võib puududa
jään tulla või siis säilitatakse
tulvikus.

See näeb, et kodanike vahel ei ole

mingit rahetust tuleb võie ka-
nida ühisvõimevõimudest.

Iga linn peab omama territoori-
iumi, mis mitte erasomana ja
mitte üleüldiselt palju, vaid niipalju,
et see toidaks linna elanikke ja
annaks tegevust linnakoostajatele.¹⁴⁵

See linn areneb mitte viljakas kallas,
süü selle linna elanike tegele-
vad käsitööga, aga ka arhitekturaal-
sadaid neile vajalike põllumajandus-
sadaid. See ka niisugustel lin-
nadel peab olema oma põllu-
töölise kaader, et teha võie võima-
lik oma territooriumil ja ka
teistele linnadele abiks olla.

Kogu ulpoolõeldust võime järelda-
da peab Morelly põllumajandust
kogu majanduse aluses ja kõigi
võime allikas.

Samal seisukohal on ka füsi-
ograafid, kelle tähelepanu kesk-
punktis on samuti põllumajandus.¹⁴⁶

See on ajalooliselt tingitud sellest
asjast, et põllumajanduse alla-
käie ja rihetuse kitsenemine on

145. Morelly, lk. 215 j.

146. B. Morelly, lk. 216.

Prantsusmaa rahvamajanduse arengu
peamistest taustajätkes XVIII sajandil.

Lupärast ka Morelly arvates iga
kodaniku ilma erandita peab 20.-
-25. eluaastani põllutööliseks töö-
tama. Põllutööst on rääbitatud ai-
nult kaiged. ¹⁴⁷

Morelly ühiskonnas ei ole raste-
ole linna ja maa vahel. ¹⁴⁸

Hiirimures põllumajanduse osast
ühiskonnas on Morelly siirukahad väga
lähedased More'ile. ¹⁴⁹ Kui More kui
ka Morelly arvates peavad noored in-
mised teatud arvu aastaid põllu-
majanduses töötama. More' ja Morel-
ly arvates inimesed, kes endale põllu-
töölise eluuta valivad, on van-
diis. Kui XVI sajandi utopistide kui
ka XVIII sajandi utopistide tundub
põllutöö selles liiga raskeks, et
seda ilma majandusliku suueta
eluta valida.

Morelly on ka reardunud linna
heakorra ühiskasjalikult välja töö-
tama. ¹⁵⁰

Igas linnas sugukonnad koosnevad

147. Mopuun, 3. 16.

148, 13. osak. Kõnnymuunemueckar meopur Mopuun,
lk. 39.

149. Laaltsamert, lk. 40.

150. Mopuun, lk. 217 j.

võrke annuga peenemadest. Linna
plaan oleks järgmine. Suure platii
ääres on ühesuguses stiilis ühis-
kandliinud praed, kus on igasugu-
seid tagavarareemeid. Selle müüri ta-
ga on linna kvartalid. Igal su-
gukonnal on kvartal ja igal pere-
konnal on lihtne mugav maja. Kõik
hooned on ühtviisi ehitatud. Linna
kvartalid on nii ehitatud, et raja-
duse korral võiks nende avu suu-
neneda. Linna üldplaan on rik-
kumata. Linna kvartali ümber ehi-
tatakse mehaanika alaste eluolude
töökajad. Need ehitatakse ladurid
ja elamised põllutöölisele. Kõiki
neid hooneid tuleb ehitada müllal-
dusel arvel. Teiste ehituste korral
püstitatakse tennis liinide kahtadesse
kõrgemasse ja varjupäise põllu-
katele ja vanadele.

hiljemises nõlbmatutele maadele,
teistest majadest eraldatult, ehitatakse
kõrgi majad. Kõrgi majade lähedale
rajatakse kalmistu.

Kõik ehitused igas linnas püstita-

rad töölisel, kes tegutses ehitustöö-
del.¹⁵¹

Linna ja teede fuuktuse üle valva-
rad harilikult saarimehed ja mulla-
töölised.

Mõnelly oma seadustes ühiskonnast
erimeses funktsis määrab, et igal elu-
nukel kõige varem ja ühtlasi ka
kogenenumad töölised juhivad vanuse
järgi järgi karras viis päeva viit
kuu künnet oma seltsimeest.¹⁵²

Iga elunukse puhul iga 10-12 töölise
katta tuleb üks meister, kes õpetab
täälisi, kontrollib nende tööd, jida-
des iga töölise töö katta arvestust
ja vätab osa vanemate korporatsioon-
nist, mis valitseme vastaus.

Meistriks saadakse mitte varem kui
26 aastalt. See, kes on enne 26 aes-
tuses saamist mõne tähtsa arvustuse
oma elunukel teinud, saab varem
meisteriks või oma korporatsiooni
vanemaks.

Mõnelly määrab täpselt ära iga¹⁵³
kodaniku kohustused aastaralt eale.

10 aastalt iga kodaniku kannab

151. Mõnelly, lk. 219 jj.

152. Mõnelly, lk. 220 jj.

153. Mõnelly, lk. 221 jj.

õppima seda elumuret, milles tal on
valdumisi või võimeid, 15-18 aasta-
selt ta abiellub, 20-25 aastarolt ta
tegeleb mingi põllutööga, 26 aastarolt
saab ta oma elumure meistriks. Juhul
kui peale põllutööde lõppu valitakse
mingi uus elumure saadakse alles
30 aastarolt meistriks. Alates 40. elu-
aastast võib iga kodanik tegele-
da selle tööga, milline ta ise endale valib
ja täidab ainult need kohustused, mis
ta endale ise rätatab, puhkustunde
võib ta valida nii, nagu see talle
meeldib. Täa ühistoitlustusest võib ta
loobuda kui soovib.

Kaigete ja vanade eest harrastamine
hoold. ¹⁵⁴ Kuid elavad nende jaoks
ehitatud majades, millede teenenda-
mise ja majanduse reguleerimise eest
iga linna senat hoolitseb.

Uma reaktus-andluse on Morelly ka
pukke- ja tööpäevade süsteemi ümri-
asjalikult väljü töötanud. ¹⁵⁵

Pühad on enne simeist uulvi päe-
na, enne kinni algust, peale iga
viljas-aagi karistamist ja uul aastal,

154. M. aprill, lk. 220.

155. Tealitsumant, lk. 223.

mil peetakse ka pulmi ja määratakse
järelekaarded linna ja korporatsiooni-
nide vanemad algavast aastaks.

Monelgy on oma seadustes ilmasse
tulemas vastu. Mis niisuguse puu-
tub, siis igal kodanikul on töö-
riided ja peo rõivastus, mis on
lihtsalt keemistatud. ¹⁵⁶

Ilmu 30 eluaastani niisugused rõiv-
kodanikud ühtevisi. Alates 30 eluaas-
tast niisugust igal kodaniku vastavalt
oma maitsele. ¹⁵⁷

Iga perekonnaisa, kes on 50 aastat
vana saab seerabaniini, omades rõu-
andva ja struktuuri kõrale seaduste
andmisel ja seaduste esmärgide
selgitamisel. ¹⁵⁸ Teiste perekonnapeade ja
elundite korporatsioonide vanemate
avastust ühitate, kui reguleerimisele
tulub asi, mis puudutab nende to-
gevust. Iga perekond annab järele-
kaardes sugukonna ülima, kes on sel-
les eluaja, misjuures iga sugu-
konna vanem on järelekaardes ühe
aasta linna ülima kohustuste täit-
jaks. Iga linn annab järelekaardes

156. Koppeid, lk. 224.

157. Koppeid, lk. 223 jj.

158. Koppeid, lk. 224 jj.

oma provintsi dele ülemuse, kes on nende kaheste täitjaks üs aasta (sugukond, kust see ülemus väeti, valib endale uue ülemuse). Iga provintsi annab järje-korras siigipea.

See rahvas on nii väike, et moodustab ainult ühe provintsi, siis on selle ülem üs aasta siigipeaks, uue aga kogu rahvas moodustab ainult ühe linna, siis selle linna ülemus on üs aasta kogu siigi siigipeaks.

Ühis-kanda juhivad rahvaste kõrgem senat ja temale alluv rahvaste Kõrgem nõunogu.

Luuame kõrgem rahussenat koos-
tatud igal aastal iga linna senati
saadikutest, kahest või enamast, aga
iga senator kuulub järjekorras
nende saadikute hulka. Peale sel-
le luuame kõrgem rahussõunogu,
mis allub sellele suurele senatile ja
reisab teiste nõunogude esotses;
ta koostatakse samuti iga linna
nõunogu saadikutest jne. " 159

Kalitsemisest võivad osa võtta ainult

perenõukaisad. Kaarte õigustest riigi-
valitsemisel ei ole miskil juttu.

Marely andnud ühelaate valits-
misvaatidest läheb üle valitsemis-
reolustele.

"Mlem senati funktsioonid on järel-
valve teostamine selle üle, et iga lin-
na senati otsused ja juhtmaäärasti-
und ei sisaldaks midagi, mis
võiks käesoleval ajal või tulevikus
osutada vastuolus olevains riikli-
ne seadustega, aga ka selle järgi,
et vastuvõetud poliitiliste ja
majanduslike määrade iseloom oleks
mõistlikus vastavuses jaotus jt.
seadustega. Kende juhtmaäärastine
asutline tulemusena Mlemsenat kinn-
kitab või lükkab nad tagasi
tulevikuna või ümismud osad." 160

Siine punkt kõlab: "Iga senat üri-
rib oma nõukogu arvamusel ja
umulab ära tema ettepanemud õigu-
rega neid tagasi lükkata sel juhul,
mii nõukogu ettepanemud osutu-
vad otserelt või kaudselt vastuole-
vains seaduste esmäärigiga, või

uni eritabane võimalus parem otsus
vastu võtta. ¹⁶¹

Enimseks on koos illemsestiga kuulub
kogu poliitiline võim. See tähendab,
et nad hakkavad jälgima selle
täitmist, mida reaktor formaalselt
ette viigutab. ¹⁶²

Rahvuse pea funktsioonid seisavad
järelvalves, mida ta peab teostama,
et kontrollida reaktorite ja nende juur-
de kuuluvate määruste täitmist. ¹⁶³ Mee-
hulgas juhatab ta ka põllumajan-
dusega tegelevaid või põllumajan-
dusega seotud olavaid korporats-
ioone, samuti iga liini kaupluste
ja kogu tööstuslike korporatsioonide
töö inspeksiiooni. See kõik on suure
määrat rahvuse pea järjekorras
provintse, et veeenduda kas kõik
tõi detailne ettenähtud viisil.

Linnade ülemad provintsi ülemate va-
litsene all, viimased aga riigipea
valitsuse all täidavad oma ring-
kondades sama funktsioone, mille-
riid rahvuse pea täidab kogu
riigi suhtes. ¹⁶⁴

161. Hoopuuri, lk. 229.
162. Tealtsamant, lk. 229.
163. Tealtsamant, lk. 230.
164. Tealtsamant, lk. 230 j.

Ülemad, igas oma enastme
 järgi, omavad õigust eeliste ja
 ettevahtamatutele juhtudele, kui nü-
 simures on mingi kasuliku abinõu või
 mingi kasuliku projektide viise täide-
 viimine, kasutada neid vahendeid,
 milliseid neid diintuub nende mõis-
 tus. Nende kärsed kuuluvad vastu-
 vaidlematuks täitmisele kui nüsimu-
 res on kõigi heaks. Nende oma
 näitumise eestavad nad oma vi-
 renatide ja ülematele, mille nad
 alluvad; need viimased sügipeale,
 aga sügipeale ülemsele.

Teibuste ülemad (sellis on nad elu-
 aeg) jälgivad kaupluste jaotust ja
 varustamist ja ka nende tagava-
 rade jaotamist, mis toodetakse töö-
 liste - vabatahtlike kätega s.t. nende
 kätega, kes on saanud need sa, mis
 annab õiguse valida tegevust oma
 äranägemise järgi. ¹⁶⁵

Linnade ja provintside ülemad tege-
 levad aasta jooksul oma ameti-
 funktsioonidega; teinistustajaja lõp-
 peale võimaldatakse neil tegeleda

ükskõni millise elunutraga.

Kõigi senaatarite, poliitiliste ülemuste
töökodade ülemuste ja kõrgetöömehistrite
suktes tuleb üles näidata austust,
millist lapred näitavad isa suktes.

Igasuguse ühiskondliku käsu kõlab nii:

"Mõistlikkus nõuab. Seadus käseb."¹⁶⁶

Kõini neid seadusi valitsemise katta,
nii põhimisi seadusi, tuleb lugeda
pühaks ja püütumatuks.¹⁶⁷

Õnna seadusandluses mätleb Morelly
ka abieluseadustele.¹⁶⁸

Morelly'le on võõrad Campanella vaa-
ted, kus Platoni esnujud ei tunniata
individuaalselt perekonda.¹⁶⁹ Morelly õpe-
tuses on tähtis koht tugeval indivi-
duaalsel perekonnal. Poliitilised õi-
gused annab Morelly ainult pere-
konnaisale.

Iga kodanik, kes on saanud abi-
elualiseks, peab abielluma.¹⁷⁰ Iga
aasta algul peetakse pulmi. Mõle-
ma poole noored inimesed ko-
gunevad kokku ja iga noormees va-
lib esotale meeldiva neiu. Kui see tü-
tarlaps annab nõusoleku võib noormees

166. Morelly, lk. 232.

167. Spalding, lk. 232.

168. Spalding, lk. 232 j.

169. Borovik. Shodinyputshinnickaa meapue Morelly, lk. 41 j.

170. Morelly, lk. 232 j.

temaga abielluda. Erimese abielu kestatab 10 aastat. Sellele võib järgne-
da lahutus kes mõlema poolt või
ka ühe soovil. Lahutatu võib abi-
elluda aasta mööeldes, kuid ta
ei või abielluda isinuga, kes on
noorem kui ta ise või noorem kui
see, kelle ta maha jättis. Inimesi,
kes on varem abielus olnud, ei luba-
ta abielluda vallalistega.

Iga kodanik võib naise võtta ükskõik
millisest sugukonnast, linnast või
proviintist, kusjuures naine ja lapsed
võivad mehe sugukonda. Lahutuse
pühul lapsed jäävad isa juurde
ja tema naist viimast abielust
loetakse nende emaks.

Õige isa pojad, olgugi et on abielus
ja omavad lapsi, saavad pere-
konnapeaks alles pärast isa surma.

Abieluseadustelt läheb Malelly üle
seadustele laste kasvatamisest. ¹⁷¹

Emad peavad ise oma lapsi toit-
ma, kui nende teenis seda lubab.

See lahutatud naised, kes omavad
vinnalapsi, peavad neid peale lahu-

tunt ühe aasta veel tootma. Sugu-
konna vanemad peavad tähelepaneli-
kult jälgima, et emad ja isad
hoalitsussid oma väikeste laste eest.
Kuni 5. eluaastani on laps pere-
konnas. Siis uue laps saab uue
aastasess, viimane ta sellens ette-
nähtud määra, uus on kõik sugu-
konna lapsed, poisid ja tüdrukud
eraldi.

Lastele õpetatakse seal isamaa sea-
dusi, lastame teha jõuokast tööd
ja aegajalt mängida mängu, mis
neid füüsilises töös ette valmis-
tavad.

10 aastane lähed laps töökotta,
uus talle antakse elumumid ja
varustus ning teda õpetavad meist-
rid, keda ta peab nagu oma
vanemaid kuulama. Peale elu-
mumide ettevalmistuse saavad lapa-
red ka maraale õpetust.

Marely'i ei toime tootmine pere-
konnas. Selles suhtes erinevad Marely
ja Mare'i vaated.¹⁴² Mare'il on
käritööstuslik tööosala seadud kooli-

¹⁴² B. arum. Kõnnuõnnumumekar meapur Maranum,
lk. 41 ff.

töandusega. Morelly'l toimub tootmine
iga eluette puhul milles töökojas,
kusjuures tootmise juhtides on meist-
rid, aga mitte perekonna isad. Sel-
line tootmise organiseerimine on ama-
tüübilt manufaktuurile väga lähe-
dane. Erinevus More ja Morelly süs-
temis on tingitud sellest, et XVI sajandil
olid veel üsniinud tsentralisee-
ritud manufaktuureid, mil More
ei mänganud nende tähtsust, mil
XVIII sajandil ei olnud tsentrali-
seeritud tööstusettevõtteid enam
hakkalduses.

Morelly korvatussüsteem sisaldab
ideid, mida Rousseau 7 aastat
hiljem „Emili“ eelari arendab.¹⁴³

Morelly kaotab vastuolu füüsilise
ja vaimse töö vahel.

Tema süsteemis ei ole kodaniku,
kes ei peaks tegema füüsilist tööd
ja ei ole ka kodaniku, kellel ei
oleks õigust ega võimalust tegeleda
vaimse tööga.

Triinute arv, kes tegelevad teaduse
ja kunstiga määratakse iga lin-

was jõe igal vialal kangelts kind-
lause, unid see ei vabasta reid
väljarahituid põllutööst, unid nad
on 20-25 aastased.¹⁷⁴ Türitel inimes-
tel, unid ei unutu nende väljarahitute
hulka lubatavse peale 30. luuastat
end teadusele jõe unustile pühenda-
da.

Uma teadusandluse viimases osas
annab Maanelly teadused sellest, unid-
das unijategijatega väituda.¹⁷⁵

Thõige kangema karistuse osalines
saavad määravil jõe need inimesed,
unid pühavad sine tuma maan-
drit. Kaatamata sellele, unid sunnid
teened sel inimesel ka unid oleks,
peab ta unid inimkonna saenlane
luuagret karistust kanda.

Yel juhul, unid keegi solvab sõna
või teoga unidagi oma kaaskodani-
kest, sulitavse ta ühes või mit-
meks päevaks, unid või aastaks
selliste karistuste juures määratud
ranglasse.¹⁷⁶ Thuid need kodanikud,
neda on karistatud ühe või mit-
me aastase ranglaskaristusega, kaatavad

174. Popov, lk. 240 ff.

175. Sealsamant, lk. 244.

176. Sealsamant, lk. 244 ff.

abatismis õiguse alla sehaataviks või
sugukonna vanemaks.

Need inimesed, kes on ühisnohkest kas
ajutisem või abatisem eemaldatud, ei
tegele mingisuguse tööga.¹⁴⁷ Need toi-
detakse kvaliteetse, kuid lihtsate toi-
tudega. Nende eest hoalitsevad noored
inimesed, keda on tabatud väike-
selt valelt, laisusest või sõnakuul-
matuselt, kui aga need inimesed ei
jätke, siis teatud arv iga elumitte
väike nooremad liikmeid jäeje kor-
ras.

Thergetmaid süüdlasi karistavad
iga elumitte ministrid oma ära-
nägemise järgi.

Õigus ühisnohkest eraldamiseks on
ainult linna seadil.

Thuid oma reaktorandluses Morelly
ei näitle süüdlavahelisi suhteid, na-
gu ta ei näitle ka karbandust,
sest tema arvates iga süü ja rah-
vas suudab oma vajadusi ise
rahuldada.¹⁴⁸

Morelly kommunistliku ühisnohke on
omaprärase patriarhaalse demo-

¹⁴⁷. Morelly, lk. 246 ff.
¹⁴⁸. Morelly, lk. 91.

veaatic, kus kõik ühiskonnaliikmed on
võrdsed.¹⁷⁹

Morelly kujutab kahes teoses detail-
selt seda kommunistlikku ühiskon-
da: esimene raad „Basilaadis“ ja
teine raad „Looduse koodexis“. Mõle-
maid teoseid nägivad niist fan-
tastilistest ümberkorraldustest, mis
tuleneb teha ekspluatseerimise kaotam-
isest, teoses kõrvuti ära reet-
samad põhimõtted.¹⁸⁰

„Basilaad“ ei anna ei varmilt ega
isult midagi uut. See on tavaline
utoopiline teos, mis annab vähe uut
võrreldes XVI - XVII sajandi utopiatega.
Palju huvitavamalt on üles ehitat-
ud „Looduse koodex“. Ka siin
on „peamised mõtted võetud Morelly
ja Campanella'lt, kuid Morelly
ei anna neid mõtteid jutu-
kujul korvast, mis usub fanta-
stilisemal maal eksistents, vaid
uus varmis seaduste projektina.¹⁸¹

Morelly ühiskond „Looduse koodexis“
kujutab endast ühtset majanduslik-
ku tegevust, mida juhitakse ühtse

179. B. annu, lk. 322.

180. Ginzburger, lk. 130.

181. B. annu. Dniepr... lk. 141 jj.

majandusplaanid järgi, arvestades kõigi
ühiskonnatüümide vajadusi ja nende
vahel tööd jaotades.¹⁸²

Marelli peab kõige õigemaks töös-
tuslikkuse taotmisviisi manufaktuuri.
Marelli ei saa aru kapitalismi
arengu paratamatusest ja ei mäis-
ta marinaatiga tootmise osa, kuna
marinaadid oli Prantsusmaal veel
võralleni vähe.¹⁸³

Marelli on nii oma metodoloogialt
nii ka järeldustelt kaugele tea-
duslikust kommunismist.¹⁸⁴

Marelli kommunistlikus utopiasis is-
toamustab ajalooline piiratus, mis
ilmsel eraomandi kaotamise tingi-
miste mittemõistmises ja kõigi in-
meste taunete võrdses piiramises häda-
vajalikega. Kuid Marelli utopistli-
kud unistused on tingitud sellest,
et tema, nagu ka teised uljaval-
tariiaadi ideoloogid, ei näe õiget
teed ühiskonna sotsialistlikus ümber-
korralduses. See nähtus on põhjus-
tatud sotsiaal-majanduslike klassi-
suhete arenematusest Marelli ajastel.

182. Isiklik, lk. 315.

183. Kehtsamast, lk. 318.

184. Kehtsamast, lk. 323.

Morelly üll eimab klassivastuolusi,
mii ei oska neist teoretisise ega
prantisise järelolusi teha. Morelly
peab eramanandit kõigi unija pähjus-
tajuss unid ta ei näe teid er-
amanandiga ühisnannalt uelle er-
amanandita ühisnannale.

Morelly suemi fruchtosses on, et ta
ei ole üllalt teiusliku revolutsioo-
niliste plaanide pähjendamissess. Morel-
ly ei anna kindlale abinõude
programmii, millele võis teatsele
üleminekul süstemsalt ühisnand-
likult nannalt kommunistile.

Tutõttu, et Morelly õpetus on kau-
gel teaduslikust kommunistist ei
muntunud ta suure rahvamas-
sile teovissus.

Thuid vaatamata neile fruchtus-
tele esineb Morelly teimes uelas
kõrismutses oma aja kohta väga
progressiivsete sissukõttadega. Morel-
ly kaatab vastuolu linna ja
mura, füüsilise ja vaimse töö
vahel. Tema idealises miigis peab
iga kodaniku töötama. Tõuühelt
kõutakse tema kõimete järgi.

Kasvatuskirjuri lahendab Morelly väga sahkaselt meie ajale. Suure osa Morelly pedagoogilisi vaateid ei ole veel tänapäevani rakendatud, nagu näitab laste inimesena töö propageerimine.

Morelly seab vaimse ja füüsilise töö tihedalt tihetisega.¹⁸⁵ Kuid Morelly ei formeevi erimesena seda seisukohta. Ta laenub selle, nagu kogu ühiskondliku kasvatuse süsteemi Campanelli¹⁸⁶lt, seda tuleb kahtlemata lugeda töökovali teooria rajajaks.

Kõigi positiivsete seisukohtadega Morelly... "Looleme kooleme" on ühtlasi ebataoline tööainete lootuste ja füüsiliste ja nende saajandite füüsiliste ühistuste veldus väljendajaks.¹⁸⁶

Morelly sotsiaalse filosoofia ja tema plaan tuleviku ühiskonna majanduslikust organiseerimisest on tüüpiline selle aja sotsialismi ajaloos ja just sellepärast ongi tal sotsialismi eelisele arengule nii

suure mõju.

185. Baum. *Isklyumennarskaja meapue Mapukku*, lk. 46.

186. *Pedagogu*, lk. 308.

187. Baum. *Isklyumennarskaja meapue*, lk. 178.

III PEATÜKK

MORELLY UTOPISTLIKU KOMMUNISMI MÕJU ERITI BABEUFI ÕPETUSELE

Valgin inelvoimendab Morelly'd kui siduvat tüli More'i ja Campra-rella ning Babeuf'i ja ^{XIX} sajandi utapistlike-kommunistlike vahel.

Babeuf'il on kahtlemata ¹⁸⁹õigen kui ta loeb Diderot - Morelly'd oma õpetajaks, sest babuvismi juured leiame me Morelly õpetuses. ¹⁹⁰ In selge, et babuvistid, kui kommunistid-revolutsiooniväerid, needa nende õpetajast lahutatav suure kodanliku revolutsiooni peavad mureloogi teataval määral kohendama vanadest ^{XVIII} sajandi keskpaiga valgustaja õpetust. Shuid igal juhul on Morelly õpetuse ja „Looeluse koodiksi“ mõju reide raietlematu.

189. B. armu. lk. 232.

189. XIX sajandilise füüsi Diderot usklikult Morelly töödelt kantaviks.

190. B. armu. Hõimuzmuremeekar meopur Morelly, lk. 8

Heid Morelly si tõmba endale mitte
ainult sellega tähelepanu, et ta on
Babeuf'i ja "värbete" õpetaja, vaid
tema raamatute propaagandistlik täht-
sus ulatub üle XVIII sajandi piiri-
de. ¹⁹¹ Morelly jäät inegi järgmise
pölvkonna - XIX sajandi I poole ut-
pistide - kommunistide õpetajaks. Nis
kommunistiline meelolude tõus Prant-
sumaal 1830. - 1840. aastail äratan
huvi ka vanade kommunistide
rijanise vastu ja nende keskel kõr-
renti babuvistideg (Buonarroti) võtab
ühe esimestest kohtadest endale Mo-
relly. Silma paistab tema väike
kommunistile utopistile Cabet' le. La-
murti ka selle aja kõige originaal-
sema raamatu autor, suurim
utopistliku kommunismi esindaja De-
Zamy osutab kindlvalt Morelly' le
kui suurimale kommunismi teooria
autori deedile, kui oma rahvalitule
edkäijale.

Babeuf kuulub nende hulka, kes enne
suurt kodarikku revolutsiooni kõi-
gub egalitarismi ja kommunismi

vahel, kui kahe suuna vahel, mis
lahendavad viisevalt sotsialismi kü-
simusi.¹⁹²

Babent'i me tunneme kui tööliste ran-
denõu juhti.¹⁹³

Juba 1787. a. ühes oma kirjas teatas
teaduste akadeemia presidendile esi-
tab Babent ühimeelse kommunistliku
kõrva kehtestamise võimalikkusest ja
otstarbekusest.

Milline oleks rahva olusord kui kõi-
gi kodanike vahel valitaks täielik
võrdsus, kui maa ei kuuluks mitte
kellelegi eraldi, vaid oleks kõigi ühis-
vara; lõpuks, kui kõik tooted kuni
viimaseini oleksid ühised? Kas
ühineguise riigi võtaks loodusli-
kult seadusele? Kas on võimalik,
et ühineguise ühiskond üleüldse
eksisteeriks? Edasi märgib Babent,
et ta võis seda teemat veelgi
edasi arendada kui teatas tea-
duste akadeemia teus ettepaneku
ühineguise teema kohta.

Babent'i kirjaraamatutes tunnab tona-
valt silma teema huvi ühiskond-

192. B.-ann, lk. 353

193. Kaalokannast, lk. 353

liuu vöndrustamise vastu. ¹⁹⁴ Kaitse-
matu on ka tema huvi kommunis-
mi, kui korrata vastu, mil on röi-
maliku vöndrustus kehtestada. Need
selget vastust küsimusele kommunismi
üleshitamise võimalustest ta sel ajal
veel ei anna. Oma mõtte tugevda-
mises viitab Babeuf kellelegi "retar-
mistile", aga mitte Morelly'le, kelle
kommunistlikud teavaadid on.

1780-ndal aastal juba kordu-
valt välja astud. Samuti ei mee-
nuta ta ka arvuand XVIII sajau-
di ideoloogilise ühiskonna teemale pü-
hendatud utopistlikke romaane.

Thöierist sellest jäeldub, et sel
ajal on tema tutvus kommunist-
liku viijandusega veel vördlemisi
piiratud.

Babeufi kommunistlikud ideed
kasvasid viijandusega tegeledes. ¹⁹⁵ Sellest
annab tunnistust Babeufi viijavale-
tus Dubois de Fosseuse'ga. Babeuf
tutvub Rousseau, Mably ja tähepäli-
selt eriti Morelly õpetustega.

1879. a. näeb päevavalgust Babeufi

194 B. G. Murin, lk. 390.
195 Lefebvre, lk. 134.

naamat „Gyavere kadaster.“¹⁹⁶ Selle
naamatu kirjutamisel lähtub Babent
isiklikest kogemustest maal.¹⁹⁷ Seata-
vesti töotes Babent maamöödjana ja
seetõttu oli tal ette kujutus talu-
praegade kokkuvõttest. Samuti kasutab
ta ka Buisot'i tööd „Filosoofili-
red uueimised omandiõigusest ja
sargusest“, kes autor väidab, et
omandit võib olla ainult niipalju,
mivõrd ta rahuldab otsest in-
mese vajadusi. Kõrvas, kes läheb kända
fräärast oma ligemise vara kallale
ei ole kuujuategija. Kuujuategija on si-
kas, kes tunnistab kända korrvalda-
mast. Babent ise avaldab mõju ka
Lingert'i „Tõrviõiguse koodeksi või
ühiskonna põhiprintsiibid“. Viimastest
tõest ta leiab mõtte, et ühiskond
teunis vägivallast.

„Gyavere kadastri“ sissijuhatus
eritab Babent inimene ebarõõr-
sust ja võitlusest sellega.¹⁹⁸ Babent
väidab, et looduslikus seisundis
on kõik inimesed võrdsed. Ja
kui ebarõõrdes eksistents siis on

¹⁹⁶ B.-dunn, lk. 394.

¹⁹⁷ Gyavere, lk. 73.

¹⁹⁸ B.-dunn, lk. 394.

see peaaugaliinult jäms, mäistuses ja
autiivuses. Ühis-konoollik leping peab
hooldma nõrku tugevate kallaletu-
gide eest.

Diinad klassid lähtudes nõuduse
printriibist peamid tähelepanelikult
saeti rajadestuse suhtuma, mitte
oodatus kuni saad lasevad meele-
hütisse.¹⁹⁹ Kas see on õiglane, et 25
miljonit 15 miljonil ei ole mingit
omandit, kas siis need 15 miljonit
peavad rahuga nälga surema?

Baburit proövelub niivaste poole, et
nende kasvatusüsteem aitab kaasa
viltsuse jäädvustamisele.²⁰⁰ In lüda-
rajalin, et haridus oleu kõigile kätte-
saadav. Shii haridus on ainult ühele
osale rahvast kättesaadav, siis mu-
jutab ta endast tuike rahva osale
ohtu. Haridus on omand, millele on
kõigil õigus, sest võrke kasvatus
juures ei või alla viisuri. Ba-
burit, nagu ka paljud füll sajandi
ratsionalistid arvab, et hariduse le-
viinga kinnaldatuse ka ühis-
konoollikud paked.

199. Bygum, lk. 395.
200. Kultuur, lk. 396

Tuimestel on mitmesuguseid võimeid ja vastavalt sellele on ka mitmesuguseid tegevusalasid.³⁰¹ Nii on see looduse poolt targalt seatud. Õhis-kand oleks nagu üks perekond, kus kõigil tuimestel peab olema võrdne heaolu ja võrdsed õigused. Sellest, et võrdne heaolu ja õigused oleks riiklustatud, on kaaluvajalik kõigepealt uhtestada uus maa kasutamise kard. Maa, kõigi ema, määrab Babent, peab jagama osaduse ja andma inimestele, kes teda kannivad. Prantsusmaal on 66 miljonit arpent'i maad. Kui see jagada 1 miljoni perekonna vahel, siis saab iga perekond 11 miljarpent'i maad. Nüüguuse maa kasutamise seadus vastab väistuse võrdmistele ja looduse seadustele. Rahva juures, kes uhtestataks nüüguuse kard, valitsemis kommete liiktes ja piisiv heaolu.

Kagu me näeme esitab Babent käävuti seisukattadega, mis teela lähendavad kommunistidele (iiri-

mure ei valda midagi ümberla, vaid
 kasutab kõini ühine, maa kuulub
 kõigile) seisukohalt, mis on rahvasta-
 jate ümberkaardeluse programmi
 seisukohad (hingemaa).²⁰² Sel perioo-
 dil ta inegi nagu ei mänu
 printsiipidest erinevust ükstele ja
 teiste vahel. Revolutsiooni aastate klassi-
 võitlus viib Babeuf'i arusaamisele, et
 egalitarianism ja kommunism ei sobi.
 Illes revolutsiooni sündmuste mõju
 all arub Babeuf jääjehinnakate kom-
 munistidele partisaanile.

Babeuf ei poolda enam maa võrd-
 set ümberjagamist, sest see ei
 taga kestvat võrdsust. Babeuf on
 seisukohal, et keegi ei peaks ole-
 ma eravõimuna õigust maale,
 vaid kõigil peab olema maa ka-
 sutamise õigus, kuna maa kuulub
 rahvale.²⁰³

Babeuf'i ja babuvistide liikumise
 kohta saame andmeid Buonarroti
 raamatust „Nõrgete rändenõu“ mis
 kuulub Maasei elbe sotsialistlikke
 kirjanduse paremine hulka.²⁰⁴

²⁰² B. omm, lk. 307.

²⁰³ Buonarroti, lk. 44.

²⁰⁴ B. omm, „Linnelise „pabruu“...“, lk. 5.

Shingju tatud babuvistide liikumise
ühe silmapaistvama osavõtja poolt
on see raamat hinnalises allikas
nii selles osas, mis sisaldab tähtsaid
babuvistide dokumente, kui ka autori
mälestuste osas. Buonarroti avaldab
„Nõrskete vandenõu“ 1828. a., hulga
arsteid peale Babeudi ülestõuse
maharuummist.

Kodanluse võitlus feodalismi vastu,
mis saavutas suurima fineeruse
prantsuse kodanliku revolutsiooni
ajal XVIII sajandi lõpul omab ää-
ga suurt ajaloolist tähtsust.³⁰⁵ Lin-
vickeniides oma aja ära elanud feo-
daalkarja ei võidelnud kodanlus-
mitte ainult oma klassihuvide ust,
 vaid kaogu ühiskonna huvide ust
tervikuks, avades kaogu inimkonnale
tee edasi.

1789-1794. a. klassivõitluse mäjub
algab ulproletariaadi ideoloogilise
uujõuamise protsess.³⁰⁶ Babuvistid
annavad prantsuse töötava rahva
segastele satirabelitele unistustele uu-
savadava vormi annavad talle

³⁰⁵ B. Buonarroti, „Storia della rivoluzione francese“ ... , lk. 8

³⁰⁶ K. Kautskist, „Lk. 10“ j. j.

toetuda üle minevad eksistentsiaalselt ühis-
kondlikult korraldustele kommunistidele.²¹⁰

Babuvistid arendavad selles osas Morelly
ly õpetust edasi, et nad püüavad
üle mineva perioodi näidata. See on
na loomulik, sest babuvistid ei
saa ajaboo näinud endale nii ette
kujutada, nagu seda tegid revo-
lutsioonilised valgustajad. Morelly
suum on mitte nullaldane, ta ei ole
nullalt täiuslik revolutsiooniliste
plaanide põhjendamises.²¹¹ Babuvis-
tid ei püüdnud ainult ümberkor-
ralduste sihi näitamisega, vaid
nad püüavad ka ümberkorral-
duste protsessi ennast näidata.²¹²

Selles osas babuvistid annavad ütl-
labbu palju uut. Morelly annab mei-
le ümberkorraldatused kommunistli-
ku ühiskonna valmis kujul. Morelly
ei näita teed kaevaja ühiskonnalt
sellise uuele ühiskonnale, tema juures
me ei näe ühiskonna ümberkorral-
duste dünaamikat. Babuvistid ei-
neralt Morelly: st on revolutsionää-
rid ja seetõttu eitavad nad

210. Proudhon, lk. 390.

211. Proudhon, "Dynamique, pratique", lk. 15

212. Healtamant, lk. 13.

ühiskonda ümber kujundamise probleemi kui praktilise probleemi. Baburistide jaoks on küsimust sellest, kuidas ja millises järjekorras uus ühiskond üles ehitada selle praktilise tähtsusega.²¹¹ Selle probleemist viinavad nad oma õpetajaist Morelly'ist ja Mably'ist, kes küll aimasid klassivastuolusid, aga ei osanud neist praktilisi ega teoreetilisi järeldusi teha.²¹² Baburit näeb klassivastuoludes riigi poliitiliste võitluste seletust ja põhjust.

Nende klassivastuolude analüüs määrab kogu ta poliitika. Kuid Baburit näeb klassivõitlust siiski ainult selle välises vormis, tundmata tootmisviisi erinevaid klassivastuolude juureid.

Baburistide jaoks, kes rääkisid, et revolutsiooni on küsimus võimu organisatsioonist ülemineku perioodil kõige aktuaalsemas küsimuses.

Baburistide suure ajaloolise tegevise abel riigi ülemineku perioodi probleemi eritamises.²¹³ Kuid oma sihti ei püüa nad

211. Morelly, lk. 82.

212. Baum, "Ülemineku "periood" ...", lk. 33.

213. Suutsemast, lk. 248j.

saavutada mitte proletariaadi poliitilise partei, vaid salakõngute organiseerimise teel.²¹⁴

Et niikaste võime unustada nutsub Babeuf rahva ülestõusuks.²¹⁵ Ta ei oota kommunismi tulekut mitte ainult teaduse eelamusest, tema ideaaliks ei ole ka moraali nõudmine, vaid moraal on eesmärk, mida võib saavutada ainult võiduna klassivõitluse tulemusena.

Baburistide kõige lähemal uskõi-
jans ja õpetajans on kahtlemata Morelly.²¹⁶ Morelly peamine töö "Loo-
duse koodiks" anti 1773. a. esikinnult
Diderot'i tööna välja. Kätkavasti
sellele tööle vihjatakse Babeuf mii-
ta Wendôme protsessil väidab, et
taab end Diderot'i õpilaseks.

Baburistid, nagu nende uskõi-
jad, ka Morelly, usuvad sellesse,
et tuleviku ühiskond, mille eest
nad võitlevad, on looduslik kord,
mis vastab inimloomuse loomuli-
kule omadustele.²¹⁷ Need baburistide

juures me ei katta suuremale

²¹⁴ J. P. Morelly, "L'homme nouveau", lk. 21.

²¹⁵ Morelly, lk. 83.

²¹⁶ J. P. Morelly, "L'homme nouveau", lk. 14.

²¹⁷ "Kaalutamat", lk. 15 ff.

osale nevalubisvõimetele mõeldjatele omast loodustliku seisundi idealiseerimist.

Üks ühiskond nende arvates ei vasta loomuliku õiguse reeglitele. Loodusliku seisund on juhuslik ja ebataiuslik ühiskondlik olemine. See on erinevate muljet ja harimatare produkt. Loodusliku õiguse on kogemuste ja reflekside resultaat.

"Maailm on laud, millel on üllal-
darelt toitu kõigile laenuaslastele ja
ta uuulub ka kõigile, sest kõik
on näljased," väidab Morelly. B-abu-
ristid arvavad, et loodus andis kõi-
gile inimestele võrdse õiguse kasu-
tada tema saadusi. Võrdus on loo-
dusliku õiguse põhiprintsiip.²¹⁹ Kõik
inimesed on looduse ja reeglite
es võrded. Kui kõik võtavad
võrdelt osa maa harimisest ja
viljakas meutmisest siis on kätt-
lemata õiglane, et kõik kasutavad
võrdelt hüvesid, millega loodus seab
inimkonna säilumise ja heaolu.²²¹

Harjus ei ole see muud kui. Tho-
deantiind reeglused on ületise võovi-

219. Morelly, lk. 75.

220. B-õnne. "Lõunepoolne paber" ... lk. 16

221. Põlvapõlv I, lk. 46.

222. Põlvapõlv I, lk. 296.

nise barbaarsed reaalsed. Loodusliku
õiguse ei ole positiivsetes reaalsustes
realiseeritud. Shovinjal valitakse eba-²²²
rõõksus, mille allinam on erasmand.

Morelly. Looduse moodustit²²³ läbib pu-
nase joonega iclee, et viletsuse päh-
justajass ei ole mitte pärispaat, vaid
erasmand.

Morelly näitab unidas erasmand
murdab loodusliku harmoonia ühis-
kondlikkuse antagõnismiks. Keisamee
pähimätteid tritueib Babent vaimus-
tusega Mendõme fratseril.²²⁴

Imand on kõigil hädade pähjusta-
tajass maailmas.²²⁵

Peamiselt pähjustus, mis pähjustab
lõhe loodusliku õiguse ja tegelikkuse
vahel on ühe ühiskonna osa oma-
kese püüdlük ja muu tegelik konna-
lepe tise osa vastu.²²⁶ Selles, et saa-

mutada loodusliku õiguse realiseerimist
ei jätku ainult valgustamisest, vaid
on hädarajalik võitlus õiguste eest.
Ühiskondlikku lepingut, mis ei vasta
looduslikele õigusele, peab jõuga
murdma. Baburistide arvates tuleb kogu

222 P. annu. Shuneeu "pabruu" ... lk. 16 j. j.
223. G. arandly, lk. 36.
224. Kealtsemeat, lk. 44.
225. Fyomappamul lk. 63.
226. P. annu. Shuneeu "pabruu" ... lk. 17.

peale pööret kommunistliku korra
 põhiprintsiibid seaduste vormis for-
 meerida.²²⁷ Seeläbi deuseet pieli kälama
 nü, et sellegil ei ole õigest individua-
 aalsele omandile, et kõiu varandused,
 mis asuvad rahvuslikul territooriumil,
 kuuluvad ainult rahvale. Järelikult
 on pöördel sihtus eraomandi kaota-
 mise. Kõole peale revolutsiooni võite
 võtab tööliste süü tarvitusele abinõud,
 mis on vajalikud kommunistliku kor-
 ra organiseerimiseks.²²⁸ Baburistide arva-
 tes kommunism on võrdsete õiguste
 puhul loogiline lõpppunkt.²²⁹

Baburistide arvates algul kommunist-
 like kogukond koosneb inime-
 test, kes sinna rahatahtlikult astu-
 vad.²³⁰ Nähtavasti arvavad nad, et
 kogukonda astuvad naised, kes vähe
 kaotavad, kui nad omandist loo-
 turvad ja palju võidavad astudes
 kogukonda, kus tootmisvahendid on
 olemas. Tulevikus aitavad suhki-
 vahendid kogukonna liikmete arvu
 suurendada. Tihtilugu kogukonna liik-
 med välitarvad kodanike õigused,

²²⁷ P. K. K. "Dunetski", "publitsion"..., lk. 34.
²²⁸ "Kaltzanov", lk. 34/35.
²²⁹ "Kaltzanov", lk. 76.
²³⁰ P. K. K. "Dunetski", "publitsion"..., lk. 36.

teised on välismaalaste seisundis.

Marully formuleerib oma seadus-
andluse teise ja kolmanda seaduse
järgmiselt: iga kodaniku on kohusta-
tud töötama ja ühiskondliku arel-
tuse järgi ülalpidamist saama, igüks
peab tegutsema omal alal ühiskonna
kasuks vastavalt oma jõule, ande-
usele ja eale ²³¹

See baburistid on enam-vähem sa-
mal seisukohal. Tõinud, kes mitte mi-
dagi ei tee isamaa heaks ei või
kasutada mittemingiseguseid poliiti-
lisi õigusi, nad on välismaalased,
kellele vabariik osutab mitalis lah-
kust. ²³²

Tuine artikkel selitab et mitte mi-
dagi ei tee isamaa heaks need kes
ei teeni teda kasuliku tööga. ²³³

Kolmas artikkel loetleb elukutselid
mida vabariigis kasulikku peetakse. ²³⁴

Need on põllutöö, loomakasvatus,
kalapüük, laevandus, transport, sõja-
asjandus, õppe ja teaduslik töö. Õppe
ja kasvatustöö ei ole juhuslikult
viimased kohal. Selles artikkel nõuab,

231. Kapuluu lk. 210.
232. Põlsonappomus lk. 303.
233. Kalltschwart lk. 303.
234. Kalltschwart lk. 303.

et inimed, kes tegelevad teaduse ja
 õpetamisega peavad tooma toendeid
 oma kodaniku aare kotta ja alles
 sellel juhul loetakse nende tööd
 kasulikuks.²³⁵ Sellisel viisil babuvist-
 tise sabariin on töölise sabariin,
 sest ainult füüsiline töö on selles
 sabariinis väärdumatust pätjend-
 suse kodanike õiguste saamisel.²³⁶

Kagu Marely ideaalres ühiskonnas
 nii ka Babuti ideaalres ühiskonnas
 on kõik inimesed kohustatud töötama.
 Buonarroti kirjutas: „Loodus
 asetab kõigile inimestele kohustuse
 töötada; mitte keegi ei või tööst kõr-
 rale tõelduda kehvetele soovitamata.“²³⁷

Marely arvates mitte midagi ei kuulu
 ühiskonnas inimeselt sellelegi
 peale nende asjade, mida igapäev
 vajab oma vajaduste rahuldami-
 mises või igapäevases töös.²³⁸ Kõi-
 ge rangema karmistuse osatiseks
 saavad väärtused ja need inimed,
 kes füüsilised sisse tuua vaa-
 otavad.²³⁹ Buonarroti kirjutas, et

235. Буонарроти II, lk. 303.
 236. Буонарроти, „Дружество“, „Трактат“, lk. 31.
 237. Буонарроти II, lk. 152.
 238. Марсель, lk. 240.
 239. Теодорант, lk. 244.

tulevase saatus.

Ühiskonna sihim on õnn. Balitsus on selles, et kindlustada inimesele tema loodusline ja lahutamatu õiguste kaitsetamist.²⁴⁵ Niiisugustis õigustus on vabadus, ohutus ja omand.

Marely arvates... inimese füüsilise poliitiline vabadus seisab kõigi selle taunistamatus ja kartmatus karutamises, mis võib kaheldada loomelise ja järelkult seaduslikke soov.²⁴⁶

Vabadus on iga inimese õigus teha kõiki seda, mis ei sega teiste inimeste õigusi. Tema printsiibis on loodus; reeglis on õigus ja vabumus on seadus. Tema maaalase piir on väljendatud järgmises reeglis: „Ira tee teisele seda, mida sa ei soovi endale.“²⁴⁷

Marely väljendab seadama mõtet kahel viisil: „ära tee teisele kahju, kui sa ei taha, et keegi sind kahjustaks“²⁴⁸ ehk „tee head, et seda vastu saada.“²⁴⁹

Marely ideaalises ühiskonnas kannab liina senat laigete ja varade eest

244. F. von Appen I, lk. 373 jld.
245. F. von Appen II, lk. 76.
246. M. Opichini, lk. 134.
247. F. von Appen II, lk. 77.
248. M. Opichini, lk. 162.
249. Schattschneid, lk. 162.

hoolt.²⁵⁰

Baburistide arvates ühiskondlik abi on
piirka vahus.²⁵¹ Ühiskond peab võtma
saeid kodaniku eeldale tööd mu-
retteda. Keile, kes ei ole võimelised töö-
tama, kindlustatama ülalpeetamine.

B.aburistide õpetusele on amased
jämedalt rääkijad ja teadlased.
See on tingitud kaasaaja ühiskonna
klassisuhete primitiivsest mõistmisest
ja on ühtlasi ka XVIII sajandi töö-
ju tööliste klassiteadlikkuse madala
taseme väljendajaks.²⁵²

B.aburistid ei oleud võimelised õieti
tõstatama ja lahendamata sotsiaalse
revolutsiooni probleeme. Selleaegse
sotsiaalse tingimuste ja tööliklassi
väikse tättu oli sotsialismi teooria
loomine, mis tõealult kajastab tema
klassisuheteid, võimat. B.aburistide
kommunismis on palju jooni, mis
hiljem suure klassiteadkuse kasu-
ga hülgatakse. Kuid kõik see ei
näenda baburistide ajaloalist täht-
sust. Nende õpetuses ja fraasides
on niilaltki tähelepanuväärneid ja

250. Kopeni lk. 222.

251. Kopeni lk. 80.

252. B. amst. "Dusselane, prabnom" ... lk. 49.

huvitavaid seisukohti mis neid nende
 eluajaint ja õpetajaint eraldavad.
 Bakuninistide propagandala moodustab
 tähtsa lüli revolutsioonilise epokhi
 ratsionalistide ja XIX sajandi kom-
 munistide vahel.

Bakunin'i õpetus avaldab mäju ta järg-
 lastele XIX sajandi I poole utopistide-
 le kommunistidele. Kuna Bakunin võ-
 tab väga palju oma õpetajalt Mo-
 relly'lt üle siis levivad tema õpe-
 tuse vaudu ka Morelly ideel. Ar-
 vatakse alid Morelly õpetusega tutta-
 vad Saint-Simon, Fourier ja Cabet.

Ühes huvitavas XIX sajandi
 40-ndate aastate prantsuse utopi-
 lise kommunismi erindajaks on Desa-
 my.²⁵³

1842-1843. a. ilmub tema kõige
 tähtsaima teos "Mõistmine koodiks."²⁵⁴

Kõige lähedane Desamy õpe-
 tajatena tuleb kahtlemata lugeda
 Morelly'it ja Helvetiint.²⁵⁵ Desamy
 sotsiaalse filosoofia on oma prin-
 tsipiidelt väga lähedane Morelly
 sotsiaalsele filosoofiale. Mõnikord

253. B. Bakunin. "Anonimne kommunisti Desamy, lk. 5.
 254. "Lealtus", lk. 5.
 255. "Lealtus", lk. 6.

võtab Desamy isegi täht - tähtelt Morelly
 argumentid üle. Väideldes enamasti
 vastu taetub ta Morelly'le viimast
 atresell. trituerides. Pärast üldisest
 töökohustusest tritueib Desamy jällegi
 Morelly'd. Väisuguseid väiteid võib
 veel rahkungi teema, kuid järgmistel
 lehekülgedel pöördutan ma redä
 küsimust konkratselt.

Desamy'le avaldavad kahtlemata
 mõju ka Buonarroti ja Fourier. Kuid
 saint - simonistidele suhtub Desamy
 eitavalt. ²⁵⁶

Järgneles XVIII sajandi humanistidele
 ja valgustajatele õigustab Desamy kõi-
 ki inimeste loomulikke taevikusi ja
 jutlustab kõigi inimeste võimete aren-
 damisest. ²⁵⁷

Desamy on veendunud igaveste
 ja käigutamatu ühiskonnaseaduste
 olemasolus. Need seadused on looduse
 poolt antud ja vastavad inimeste
 looduslike omadustele. ²⁵⁸ Tiinelt pro-
 bilitised konstitutsioonid alluvad
 muudatustele, põhilised seadused on
 muutmatud.

^{256.} Desamy. Ymoneineeni koonnykuzen Desamu, lk. 7.
^{257.} Sealts sama art, lk. 8.
^{258.} Desamu. Kõige üldisemad seadused, lk. 9 jf.

Ühiskondliku põhi printsiibi ees, mis
vastavad loodusele, loeb Desamij õnne,
vabadust, võrdsust, ühendust, ühtsust
ja ühiskondlikkust. ²⁵⁹

Ühiskondliku süsteemi, mis põhineb
ebavõrdusel ja konnentsil ning ei
tunne solidaarsust on ebaõiglane. ²⁶⁰

Kõrge ühiskondliku kord põhjustab
mittemäistlike isiklike huvide kasvum
mis on vastu orelatud ühistele hu-
videle. Jõu "omand" sisaldab endas
uue teo mäist. ²⁶¹ Omand mõjutab
ningi, põhjustab egoismi, individualis-
mi ja võitluse tekkimist. Kui
i inimene muutub egoistlike huvide

ojuks. Omand põhjustab ebavõrdsust.
Ebavõrdne seisund on väigi ühiskond-
like põhiste põhjustajaks. Märed
mehised novaatariid on juba julge-
nud sünnata seda uueja juuret-
- ebavõrdsust. Kõrgesteis julgetus
novaatariite juab Desamij esma- ²⁶²
järgi kareva Marcellid ja Helvetiust.

Desamij referentis sünn Marcellid
seisundit, et tuleb leida solu-
kord mille puhul inimene ei saa

259. 13. aastik. Nõuandekomitee koostöökirja Desamij, lk. 11.
260. Baltamant, lk. 15.
261. Desamij. Hoiakud, lk. 11.
262. Baltamant, lk. 74

olla frateline ja halb.²⁶³

Tulem kaotada omaand ja kehtetan-
 da niisuguse kord, et kõiki producte
 kasutatakse ühiselt. Duxamy triteerib
 jällegi üht Morelly pähi seisukohta-
 lest. "Põld ei kuulu sellele, kes teda
 kasvab, puum sellele, kes temalt vilja
 kogub; isegi tema isikliku käsitöö
 productidest kuulub talle ainult see
 osa, mida ta tarvitab: ülejäänud
 kuulub kõigile inimestele."²⁶⁴ (Duxamy
 "Ühiseuse koodexis" 1956.a. välja-
 ande kommentaarides väidetakse, et
 viimane triteerib järgiselt "Koodexi
 koodexist", kuid mina leiabin
 selle küll "Borilaadist".) Duxamy
 jätkab Morelly referendumist, et ma-
 ilm on nagu kaetud laud, millel
 on toitu üldine tarbimine, sest
 kõik tunnuvad nälga.²⁶⁵

Siis productide tootmine nõuab
 tööd, reparat kõik, kes kasuta-
 vad producte peavad töötama.²⁶⁶

Teinek toodavad seda, milles on
 võimeid ja saavad seda, mi-²⁶⁷
 da kord antud maaomelil saavad.

263. Duxamy. "Kõige olemusliku", lk. 74.
 264. Morelly. "Kõige olemusliku", lk. 68.
 265. Duxamy. "Kõige olemusliku", lk. 85.
 266. Morelly. "Kõige olemusliku", lk. 85.
 267. Duxamy. "Kõige olemusliku", lk. 84.

Näi teinigi äädles inimised, uus rööta-
rad osa ühiskondlikust tööst vast-
tavalts oma jõule, teadmistele, raja-
dustele ja isiklikele võimetele rööta-
rad vastavalts kõigile oma raja-
dustele ka osa ühiskondliku toot-
mise produktide kasutamisesest. ²⁶⁸

Siimane on uus Morelly, Looduse
koodexi" frähisiseerukahtadest.

ühtlase frähiprintsiip nõuab, et
maha ja tema produktid moodus-²⁶⁹
tammid ühtse ühiskondliku omandi.

Tuleviku ühiskondas kaob erasomand,
mitte miski ei keerule mitte sellelegi
peale asjade, mida inimene kasu-
tab antud momendil. ²⁷⁰ itikult ühis-
kondlikkus on võimeline täielikult
nivallustama inimkonna kõige fräha-
mat õigust — õigust olemasolule. ²⁷¹

Desamy abieluiskavalikus on mehe ja
naise vaba liit, mõlemate poolte
võrdses abielu lahutamise vaba-
dusega. Desamies abielu lahutamise va-
badusest aretab ta niisugustele auto-
mitistidele selles viisi mures nagu se-
da on More, Campanella, Mably Morelly,

268. Desamy. Hooguse edustamine, lk. 90.

269. Morelly. Hooguse niisuguste, lk. 210.

270. Desamy. Hooguse edustamine, lk. 95.

271. Healtomant, lk. 431.

272. Desamy. Hooguse edustamine Desamy, lk. 25.

Rousseau ja Helvetius. ²⁴²

Mõelley õpetust ta peab nii tähe-
lepanuväärsus, et ei saa jätta too-
mata mõningaid katkendeid tema
õpetusest: ²⁴³ Hõrvaldage huvitatus maade-
vallutuste vastu ja sõjad lõpetad
igavess. Ja armastus saab oma
õigused! Ta kannab olemast isapü-
siv teundusest ja rõlvatu; inim-
tele muutub tundmatuks häbitu sõna
„prostitutsioon“ mitte ussagi kanni-
tar ei häbene saada emaks ja ei
kanna teostama uuritaktlikku rügi-
sõlda, et rältida emaks saamist. ²⁴⁴

Põhjused, mis peaaegu alati moo-
nutavad ära ja rahulikku armas-
tust rätas Mõelley kahe sõnoga
kõnnu: omand ja sundus. ²⁴⁵ Ta oru-
tab kogu ravirahendi tele ühis-
kondlikkusele ja abilele behutamise
vabadusele.

Dessamy peab värgu tähtsuse tea-
duse arengut.

Ygäikele on kahtlemata selge, et
inimestel on vajadus teaduse ja
tehnikaga järgi ja võimeid selle

²⁴² Rousseau. Hõrvaldage odusnoemu, lk. 251 ff.

²⁴³ Helvetius, lk. 253.

²⁴⁴ Helvetius, lk. 253.

²⁴⁵ Helvetius, lk. 255.

arendamises. ²⁷⁶ Sepärant on kirjani-
 me võrdluse praalajate hulgas väga
 vähe neid, kes oleksid teadusele ja
 tehnikale kallale tunginud. Bacon,
 Newton, Hobbaine, Diderot, Mably,
 Helvetius, kõik XVIII sajandi entsü-
 lopeidistid, kõik näginematud Rousseau
 on teaduse edasiarendamise pooll.

Õhikanna ümberkaardelamisel De-
 zamy omistab suurt tähtsust
 teaduslike teooriate ja nende le-
 vikuks masside seas. Kõigepealt
 teooriat ta püüab anda ka oma

õhikanna koodemis. ²⁷⁷

Desamy hindab ka filosoofia
 õhikandlikku tähtsust ja peab vä-
 ga tähtsaks filosoofia levimist
 rahva seas. ²⁷⁸

Desamy kuulub kahtlemata oma
 aja utopiline kommunisti revo-
 lutsioonilisse tüüpi. ²⁷⁹ Galaiiking, mil-
 lesse ta kuulub, astub otsusta-
 valt välja satiriseeriva revolutsioo-
 ni rajamiseks sest. Desamy ise
 loob end Babeufi ja Buonarroti
 töö jätkajaks.

²⁷⁶ Desamy. *Logique expérimentale*, lk. 253.
²⁷⁷ Desamy. *Organisme communiste* Desamy, lk. 45.
²⁷⁸ *Scotsman*, lk. 49.
²⁷⁹ *Scotsman*, lk. 45.

Desamy sündinud ei ole kunagi
eriti populaarne olnud. ²⁸⁰ Peale
1848. aastat unustati ta mõne aja
täiesti. Kuid vaatamata sellele tu-
leb Desamy'd siiski pidada
XIX sajandi I poole suuremas
utopiline kommunisti esindajaks.

Thommas More väitis äärmiselt, et Mo-
relly õpetus, vaatamata sellele, et ta
Morelly vaatamata ilmumise ajal
ei ole eriti populaarne, ära-
tab hiljem suurt tähelepanu.

Morelly õpetus on tuttav niikästi
Babuf'ile kui ka XIX sajandi I
poole suurematele utopistidele kom-
munistidele. Ihtesult viitavad
Morelly'le nii oma õpetajale Ba-
buf ja Desamy. Kuid silma
frantsöös Morelly mõju ka kom-
munistidele utopistide Cabot'ile.

KOKKUVÕTE

X XVIII sajand, mil Morelly kirjutas
oma tööd, oli kodanluse ideoloogiline
ettevalmistuse sajandiks revolutsioo-
nilises väljakutsumises feodaal-abso-
lutistliku võrka vastu.²⁸¹

Teine sel perioodil prahtamaati
või klassi veel ei eristunud
taetas kodanluse võitluses feoda-
lismi vastu linna ja maa tööta-
vatele massidele. Selle perioodi ko-
danliku ideoloogiat tuleb seetõl-
le lugeda kõigi riikute ideoloogias.

Morelly kirjutas: „ja kuigi üldiselt
kodanlused oli teatud õigus pidada
end võitluses aadlinega ka tolle

aja mitmesuguste töötavate klasside
huvide esindajaks, kinnisid iga suu-
rema kodanliku liikumise puhul
siiski erile selle klassi huvide
liikumised, mis oli kaasaegse pro-
letariaadi enam-vähem väljakuju-
nenud eelkäijaks... Selliste veel välja-
ujunenud klassi revolutsiooniliste
relvostatud väljastumistega kaasne-
sid vastavad teoreetilised mani-
festatsioonid: XVI ja XVII sajandil
ideaalne ühiskondlikku korra uto-
pistlikud kujutlused, XVIII sajandil
aga juba otse kommunistlikud
teooriad (Morelly ja Mably).²⁸²

Rahvasside eriliste lootuste ja
püüete väljendajaks, selle just alles
formuleeritud demokraatliku ideo-
loogia väljendajaks said varaste
kommunistlike ideede loojad Morelly,
Morelly ja Mably.²⁸³

Morelly teoreetiseeris, et ta
lähtudes XVII - XVIII sajandi kodan-
liku ühiskondliku mõtte printsiipi-
dest — ratsionalistist loodusõigu-
sust ja ühiskondlikest lepingust

²⁸² F. Aepf, Antik - Diktierung, lk. 16 jf.

²⁸³ Morelly ja Mably, lk. 36.

piinab teoreetiliselt mätetada prant-
suse ulproletariaadi ebaselgeid rats-
iaalseid unistusi.²⁸⁴

Muidugi on Morelly kommunism
nii oma metodoloogialt kui ka
järelduselt üpris kaugele proletar-
iaadi teaduslikust kommunismist.

Enne möödub veel palju aega
nii sotsialistliku teooria, sidunud
oma raatuse proletariaadi klas-
sivõitlusega, suudab rääkida natsio-
nalismist ja utopismist, vigadest, mil-
le all ka Morelly õpetus kannab.

Morelly utopistlikud unistused on
sellist tingitud, et tema, nagu kõik
ulproletariaadi ideoloogid ei näi-
nud ja ei näinud veel näha
õiget teed ühiskonna sotsialistli-
kuse ümberrahalduseks. See nähtus
on tingitud sotsiaal-majanduslike
klassisuhete arenematast Morelly
ajastul. Morelly ajalooline piiratus
ilmneb teravalt erasmandi kaot-
tamise tingimuste mitte mõistmisel
ja tema poolt propageeritud

kõigi inimeste taunete nõrkes püra-
mises hädaajalinnuga.

Marely ühisriik, Looduse koodemis-
sujutab endast ühtet majanduslinnu
tervunt, mida juhitage ühte majan-
dusplaani järgi, annustades kõigi ühis-
kannalinnute vajadusi ja nende vahel
tööd jaotades.

Marely peab kõige õigemaks töös-
tuslinnu tootmisviisi manufaktuuri.

Marely ei saa aru kapitalismi
arengu paratamatusest ja ei mäis-
ta marixatega tootmise osa. See
on ka loomulik kui arvestada, et
Marely ajastul on Prantsusmaal
marixaid veel nõrlemisi vähe.

Marely suemi pöördumiseks on, et ta
ei ole küllalt täiuslik revolutsioo-
niliste plaanide põhjendamises.

Marely ei näegi midagi rasalt
karralt uude karrale ülemineku
perioodist.

Thuid vaatamata pöördumisele esi-
reb Marely teinud neas küsimustes
oma aja kohta väga positiiv-
sete saadete. Marely kaatab

vastuolu linna ja maa, füüsilise ja vaimse töö vahel. Tema ideaal-
res siigis peab iga kodaniku töö-
tama. Kasnatuskirimene lahendab
Morelly väga sarkaselt meie ajale.

Õhõigi pari tiivrega Morelly. "Looduse
koodus" on ebateadlike tööinimeste
sajandi te pikkuuste lootuste ja unis-
tuste väljendajass.

Morelly süsteem kujutab endast
kattlemata tähtsat sammud edasi
sotsialistliku mõtte arengus nii oma
võrvalt kui ka sisult.

Morelly on suurim XVIII sajandi
kommunist - utopist. Morelly on mät-
leja, kes ennatab oma aja. Tema
praalt arendatud ideed väljenda-
vad seda uut demokraatlikku
suunda prantsuse XVIII sajandi
essivaldikus ideoloogias, mis liiab
jätkamist järgnevas teavas klassi-
võitluses revolutsiooni aartail ja
ühiskonna arengu hilisematel etap-
pidel.

Morelly on ridus liili More ja
Campanella ning Babent'i ja XIX

KIRJANDUSE NIMESTIK KOOS LÜHENDITEGA

I) Marxismi-leninismi klassikud:

Engels, F. Anti-Dühring. Tallinn, 1954.

II) Allikad:

1. Бухарин, П. Заговор по уму
правительства. М.-Л., 1948. = Бухарин-
прому
2. Дзганн, III. Шогекс одуцтоени. М.-Л.,
1956 = Дзганн.
3. Морелли. Шогекс нпрпрогор. М.-Л.,
1956 = Морелли.

See note for
font - Clarendon

III Mun vivjandus:

1. Берг, М.. Введение в историю социализма и социалистической борьбы. М.-Л., 1927. = Берг.
2. Деборж, А. М.. Социально-коммунистический курс нового времени, т. I. М., 1958. = Деборж.
3. Garandy, R. Die französischen Quellen des wissenschaftlichen Sozialismus. Berlin, 1954. = Garandy.
4. Ginsberger, H. Der utopische Sozialismus des XVIII Jahrhunderts in Frankreich. Zürich, 1924. = Ginsberger.
5. Мемория философов, т. I. М., 1957. = Мемория философов I.
6. Lefebvre, G. Die Ursprünge des Kommunismus von Babeuf. Beiträge zur Geschichte der französischen Revolutionsregierung 1793 - 1794. Berlin, 1956, Nr. 191 - 202. = Lefebvre.
7. Lichtenberger, L. Le socialisme au XVIII siècle. Paris, 1895. = Lichtenberger.
8. Манфред, А. З. Введение французская революция XVIII века. М., 1956. =

= Манфред.

9. Reverdij, A. Moedly, idies filosof-
hiques economiques et politiques.
Poitiers, 1909 = Reverdy.

10. Ludre, A. Geschichte des Kommunis-
mus. Berlin, 1887. = Ludre.

11. Ворух, В. П. Искусство "правды"
и все социальные углы. Ф. Буонар-
роти. Заговор во имя правды.
М.-Л., 1948. = Ворух. Искусство
"правды"...

12. Ворух, В. П. Коммунистическая
теория Морелли. Морелли. Утопия
природа. М.-Л., 1956. = Ворух. Ком-
мунистическая теория Морелли.

13. Ворух, В. П. Иерархия во истории
социализма. М.-Л., 1935. = Ворух.
Иерархия...

14. Ворух, В. П. Развитие односторонней
идеи во Франции XVIII века.
М., 1958. = Ворух.

15. Ворух, В. П. Утопический комму-
низм Дзани. III Дзани. Утопия
односторонности. М.-Л., 1956 = Ворух. Уто-
пический коммунизм Дзани.

SISUKORD

	lk.
1. Sisrijutatus	2
2. I peatükk Marely ja tema kommunistliku utopi- sismi kirjeldamine.	10
3. II peatükk Marely kommunistliku utopism, "Loo- duse kooleküla"	36
4. III peatükk Marely utopistliku kommunismi mäju eriti Babuši õpetusele	82
5. Tänuvõte	111
6. Tänuvõtte kirjandus	117

1941. aasta

E. Subane